

§ 1 Anmälan om återkallelse av motion

Andre vice talmannen meddelade att talmannen avskrivit den av Mathias Sundin m.fl. (L) i skrivelse den 23 november återkallade motionen 2016/17:3521.

Skrivelsen lades till handlingarna.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2016/17:10 för torsdagen den 17 november i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från näringsutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2016/17:130

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:130 Underhållsbristen på järnvägen
av Emma Wallrup (V)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 december 2016.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 23 november 2016

Näringsdepartementet

Anna Johansson (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2016/17:135

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:135 Vikten av korrekta åldersbedömningar
av Staffan Danielsson (C)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 december 2016.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 22 november 2016

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

Interpellation 2016/17:139

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:139 Nationell antidopningsorganisation
av Saila Quicklund (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 10 januari 2017.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 22 november 2016

Socialdepartementet

Gabriel Wikström (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

§ 4 Anmälan om faktapromemoria

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2016/17:FPM27 Direktiv om tvistelösningsmekanismer vid dubbelbeskattning KOM(2016) 686 till skatteutskottet

§ 5 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till näringsutskottet:

RiR 2016:28 Förutsättningar för en säker kraftöverföring – Styrningen av Svenska kraftnät i genomförandet av energiomställningen

*Svar på
interpellationer*

§ 6 Svar på interpellationerna 2016/17:93 och 107 om rymdstrategi

Anf. 1 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Fredrik Christensson har frågat mig när jag och regeringen kommer att presentera en svensk rymdstrategi och vad min och regeringens syn är på den europeiska rymdstrategin. Mathias Sundin har frå-

gat mig om jag kommer att verka för att regeringen tar fram en ny rymdstrategi. Mathias Sundin har också frågat mig om jag tänker redovisa vad regeringen driver för frågor inom den europeiska rymdorganisationen Esa. Eftersom det finns tydliga beröringspunkter mellan frågorna besvarar jag dem här i ett sammanhang.

När det gäller en svensk rymdstrategi har vi, som Fredrik Christensson och Mathias Sundin mycket riktigt skriver, ett utredningsförslag sedan förra året och även remissvaren på det. Utredningens förslag bereds nu vidare inom Regeringskansliet.

Utbildningsdepartementet har därefter genomfört en kunskapsinhämtning om marknadsbehovet av att kunna skicka upp små satelliter från Esrange.

När det gäller den europeiska rymdstrategin som kommissionen presenterat är min och regeringens bedömning att den utgör ett bra och balanserat strategiskt dokument som konkretiserar och prioriterar strategiska mål för EU:s rymdpolitik. Samtidigt beklagar vi att den inte motsvarar behovet av en för EU och Esa gemensam rymdstrategi för Europa, vilket har efterfrågats av medlemsländerna i både EU och Esa. Regeringen konstaterar också att meddelandet redogör för omfattande ambitioner. Regeringens övergripande mål är därför att budgetrestriktivitet och säkerställande av budgetkontroll ska eftersträvas och att prioriteringar bör göras successivt i samverkan mellan medlemsstaterna och kommissionen när de program och åtgärds paket som strategin hänvisar till ska genomföras.

När det gäller vilka frågor regeringen driver inom Esa är det regeringens myndighet Rymdstyrelsen som har i uppdrag att företräda Sverige i Esa. Rymdverksamhet som bedrivs inom ramen för Esa är långsiktig, och ministerråd genomförs därför med tre till fyra års mellanrum för att fastställa den långsiktiga inriktningen av Esas rymdprogram. Tiden däremellan fattas besluten, ofta i tekniska och administrativa programrelaterade frågor, inom Esa för svensk del av Rymdstyrelsen.

Min statssekreterare har den 15 november övergripande informerat utbildningsutskottet om innehållet vid Esas ministerråd i december, baserat på det strategiska beslutsunderlag som Rymdstyrelsen har tagit fram. I korthet handlar det om att till Esa ange vilka prioriteringar Sverige gör mellan Esas olika frivilliga program och hur stort det svenska bidraget kommer att vara till respektive program. Förslag till prioriteringarna har tagits fram av Rymdstyrelsen efter konsultationer med den svenska rymdsektorn och synpunkter från industri, forskare och användare.

Anf. 2 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka ministern för svaret. Rymdfrågorna har blivit allt viktigare i våra liv med den tekniska utveckling som sker och de funktioner som vi kan använda tack vare verksamhet i rymden.

Sverige har under många decennier arbetat med rymdfrågor. Behovet av en nationell strategi för rymdfrågorna har ökat i takt med den tekniska utvecklingen. Det har blivit mer betydelsefullt för den internationella politiken men också för privatpersoner, samhällsfunktioner, den öppna marknaden och nya funktioner som tillkommer med den utveckling som sker i rymdsektorn.

Prot. 2016/17:35
25 november

Svar på
interpellationer

I dag är det inte bara stat och politiker som sätter agendan för rymdfrågorna. Tittar man på USA och det arbete som sker där i framför allt vad man kallar New Space är det nya aktörer som tar fram ny teknik och gör nya genombrott. Det sker allt snabbare. Det ställer högre krav på oss som beslutsfattare att hänga med i de frågorna.

Den teknik och utveckling som kommer fram i rymdsektorn är ofta användbar på andra områden – miljön, klimatet, väderprognoser, infrastruktur och säkerhet. I dag är det ca 12 000 personer som arbetar inom rymdsektorn i Sverige, och av dem är 4 000 anställda i Västra Götaland. Rymden har inte bara betydelse för miljöarbete, teknikutveckling och spännande upptäckter. Det handlar om jobb i Sverige och i svensk industri.

Sverige har bedrivit rymdverksamhet i drygt 50 år. Anledningen till att Alliansen tillsatte en utredning om att ta fram en rymdstrategi var en riksrevisionsrapport som kom 2013 där man pekade ut att det skulle behövas en tydligare politisk styrning inom rymdverksamheten. Det blir därför lite anmärkningsvärt att regeringen inte ger några besked när en hel bransch efterfrågar besked om en nationell rymdstrategi. Branschen sysselsätter också många människor. Det är också många människor som påverkas av om regeringen maktar med att få fram en rymdstrategi.

Min första följdfråga till ministern är: När kan vi förvänta oss att vi får en nationell rymdstrategi i Sverige? Vad kommer en sådan rymdstrategi i så fall att innehålla? Kommer den att följa det som är upplagt utifrån EU, som ministern i dag ska diskutera med EU-nämnden?

EU pekar ut fyra områden. Det handlar om att optimera samhällsnyttan med rymdverksamheter, att stärka den europeiska rymdindustrin, att stärka Europas autonomi i rymdverksamheter och också stärka Europas roll som global aktör. Det är en fråga som utskottet har diskuterat med ministern inför EU-nämndens sammanträde.

Ministern pekar i sitt svar på interpellationen ut att det är olyckligt att EU och Esa inte kan komma överens om en gemensam strategi. Jag skulle utifrån de diskussioner vi hade med statssekreteraren i utskottet vilja veta: Hur arbetar regeringen för att den strategi som ska läggas fast i Esa ska följa den kommande fastställda EU-strategin när det gäller rymdområdet?

Det gäller att de hänger ihop och följer samma koncept så att vi får en helhet på europeisk nivå. Det är viktigt att just EU och Esa jobbar gemensamt.

Anf. 3 MATHIAS SUNDIN (L):

Herr talman! Rymden är väldigt viktig för oss här på jorden. Vi är nog många som skulle ha kommit bort oss ett antal gånger om vi inte hade haft gps-navigering i våra bilar eller mobiltelefoner.

I bekämpningen av de bränder som nu härjar i Israel använder man satelliter för att se hur elden sprider sig. Vid jordbävningar i Italien och på andra ställen använder man satelliter. Där kan man se ned på centimeter-nivå hur marken flyttas. Man kan därmed bedöma skadorna väldigt snabbt. Det kan man oftast få koll på inom några minuter. Vi använder också satelliter till klimatövervakning för att se klimatutsläpp.

Det finns tusentals andra användningsområden bara för satelliter. Samtidigt ser vi att satelliterna blir mindre och billigare precis som på många andra teknikområden. Därför tycker vi från Liberalernas sida att de tankar som finns på en utbyggnad av Esrange för att kunna skjuta upp mindre satelliter därifrån ser väldigt intressanta ut. Tyvärr är själva utredningen än så länge hemlig, så vi kan inte ta ställning i detalj till detta. Ministern har nu chansen att här berätta lite mer om hur tankarna går, men det ser intressant ut.

Det handlar också om en rymdstrategi. Helt enkelt: Vad vill Sveriges regering med de pengar som vi lägger på rymdpolitik? Det mesta går till den europeiska rymdmyndigheten Esa, men vi spenderar även en del på hemmaplan och via EU.

Företagen här i Sverige skriker efter en rymdstrategi. De vill för det första veta *om* det kommer en rymdstrategi och för det andra, naturligtvis, vad den kommer att innehålla. Alliansen tillsatte en utredning som tog fram ett underlag för rymdstrategin. Utredningen kom för över ett år sedan, och den har sedan legat och kallnat i någon byrålåda på departementet.

Det sägs hela tiden att ärendet bereds. Vi förstår att det bereds, men ett besked om huruvida det kommer en rymdstrategi måste ministern kunna leverera nu. Det har gått ett år sedan utredningen kom, och vi måste kunna få ett besked om huruvida det kommer en strategi. Vi vill också gärna veta *vad* regeringen tänker sig, men *om* det kommer någonting är det minsta man kan begära att få veta. De företagare som jobbar inom området är beroende av en strategi och av att veta vilken riktning som ska gälla för att de ska kunna utveckla sina företag.

Ett område, förutom det där man bygger olika delar till satelliter och annat, är rymdturismen. De som verkar där är också mycket intresserade av att veta om detta kommer att finnas med i en framtida strategi. Kommer Sverige att jobba aktivt på området?

Man kanske kan tänka: Rymdstrategin blir bara ytterligare ett sådant där politikerdokument med fina ord. Det kan det bli. Men om man levererar handling till det kan det också bli väldigt bra. Den brittiska rymdstrategin, National Space Policy, har blivit just detta. Den är intressant till sitt innehåll, men man har också levererat handling. Vi ser en stark tillväxt på rymdområdet i Storbritannien. De är väldigt offensiva bland annat inom rymdturismområdet men även inom många andra områden. Det finns en stark koppling till forskning men också till jobb och tillväxt. Om vi inte ska bli omsprungna av Storbritannien och många andra behöver vi en rymdstrategi – snart.

Anf. 4 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Tack till både Fredrik Christensson och Mathias Sundin för initierade och kunniga inlägg och – det vill jag nog säga – befogade frågor om just hur Sverige ska göra sina vägval kring rymdsatsningar!

Ni har båda påpekat att det nu sker en stor förändring när det gäller rymden. Man har gått från att det på 60-talet handlade om att skjuta upp raketer och bemannade rymdfarkoster till månen till att man framför allt jobbar med samarbete om den internationella rymdstationen, där vi själva har haft en astronaut, Christer Fuglesang, uppe. Och nu handlar det om det man kallar för New Space där flera, också mindre, aktörer kommer in och vill bedriva både kommersiell verksamhet och annat. Vi ser också från

samhällets sida att vi kan använda rymden för viktiga samhällsutmaningar. Just teknikutvecklingen och det faktum att det blir billigare att bygga till exempel små satelliter spelar in. Det kanske inte är fullt lika billigt att sedan skjuta upp satelliterna, men det gör ändå att det är möjligt för fler aktörer att komma in i rymden.

Man ska ändå, i och med det kunskapsunderlag som Jan Nygren har tagit fram och presenterat för mig och för det nationella innovationsrådet, säga att många av de nya aktörerna fortfarande inte är helt kommersiellt gångbara. Men vi kan se embryot till en marknad som håller på att växa fram. Den kommer att bidra till tjänsteutveckling, inte minst i spåren av digitaliseringen. Men som ni båda två har påpekat kommer det också att finnas många samhällsfunktioner som kan använda den information som vi kan plocka ned från rymden.

Det är också detta som är det stora skiftet. Från att det framför allt har handlat om att utforska och förstå rymden och dess förutsättningar har det gått till att nu handla om att förstå vår egen planet, Jorden. Det handlar både om att kunna se vad som händer i förändringar och om att kunna använda denna kunskap till att göra rätt vägval.

Jag vet att det är många som väntar på rymdstrategin. Jag har varit tydlig, inte minst i somras i samband med en debatt i Almedalen, med att vi behöver ytterligare några pusselbitar på plats innan vi kan anta en rymdstrategi för att den ska vara fullt relevant. En av dessa pusselbitar presenterar jag på måndag: forskningspropositionen. Det är viktigt att vi har en grund för vad vi vill framöver med forskningen, utbildningen och innovationen. Som ni säger är detta någonting som stimulerar alla dessa tre delar.

En annan pusselbit att invänta var Jan Nygrens kunskapsunderlag, som han nu som sagt har presenterat och som bereds inom Regeringskansliet. Det är tydligt att Jan Nygren tycker att det är en intressant utveckling för Sverige att göra det möjligt att på Esrange också kunna skjuta upp mindre satelliter. Sverige har ett bra läge inte bara geografiskt utan också i och med det faktum att Esrange redan finns. Det gör att det är ett mindre steg för oss än för andra europeiska länder som vill vara en del i detta. Nu behöver detta beredas vidare, för också det är en viktig pusselbit för en kommande eventuell rymdstrategi.

Det finns som sagt fler saker att kommentera, men jag vill understryka att det är självklart att vi tycker att EU:s strategi ska hänga ihop med Esas strategi.

Anf. 5 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för svaret, även om det inte gör mig klokare och inte ger mig något tydligare besked. Frågan som både Mathias Sundin och jag ställde oss var om vi kan förvänta oss en rymdstrategi. Som jag uppfattar det – om jag läser in det positiva – kan vi göra det. Men frågan kvarstår: När kommer i så fall en sådan?

Som jag lyfte fram tidigare är det många människor som berörs av detta redan i dag inom svensk flyg- och rymdindustri. Där finns 12 000 anställda, och många människor inom industrin i Västra Götaland påverkas också av det här.

I en strategi är det viktigt att peka ut inriktningen. Jag blir lite funder-
sam när argumenten är att vi måste invänta forskningspropositionen innan
vi kan ta fram en nationell rymdstrategi. Jag vill gärna att ministern ut-
vecklar resonemanget om varför det inte är bättre att först lägga fast en
strategi för vad vi vill och vart vi vill komma med rymdverksamheten, som
har så stor påverkan på både företag och människor. Sedan kan man, uti-
från en strategi, presentera hur man prioriterar i en forskningsproposition.
För mig och i mitt tankesätt är det den självklara och naturliga gången.
Ministern får gärna utveckla hur man tänker. Framför allt får hon gärna
återkomma till frågan om när vi kan förvänta oss en rymdstrategi.

Det finns ytterligare en fråga som jag har mött när jag har talat med
olika människor inom rymdsfären när det handlar om anslagen. En stor del
av rymdpolitiken påverkas av EU och av Esas rymdpolitik. Då är man
uppbunden av valutor, och vi talar om euro. Jag har fått uppfattningen att
man genom ändrade valutakurser har fått högre kostnader i Sverige. Hur
ser ministern på det, och hur tänker man arbeta för att möta det? Det drab-
bar ju framför allt svenska myndigheter och de svenska pengar vi satsar på
rymden.

Det finns en fråga som blir allt viktigare med tanke på det säkerhets-
politiska läget just nu och med tanke på vad som händer i USA och i Ryss-
land. Det gäller frågan om oberoende och om Europas autonomi – att själv
kunna ha tillgång och tillträde till rymden. Jag skulle gärna vilja höra mi-
nistern utveckla resonemanget kring det. Hur ser ministern på det här ur
ett svenskt men också ur ett europeiskt perspektiv inför de kommande
sammanträdena med både EU och Esa? Hur får man ett mer oberoende
tillträde till rymden utifrån det säkerhetspolitiska läge och den situation vi
ser i omvärlden just nu?

Anf. 6 MATHIAS SUNDIN (L):

Herr talman! Jag väljer att tolka ministrernas svar positivt. En rymdstra-
tegi närmar sig, dock inte i raketfart.

Låt oss då byta till andra raketer – inom Esa, European Space Agency.
Den största delen av Sveriges rymdbudget går till Esa. Den största enskilda
satsningen inom Esa är ett bärraketsprogram som heter Ariane. Detta har
brottats med underskott under lång tid. Nu är Ariane 6 på gång och har
börjat utvecklas. Utvecklingen sker med statliga medel. Problemet med
detta är att Ariane 6 inte utvecklas med landningskapacitet och därmed
inte kan återanvändas. Det är det stora skiftet som vi ser håller på att hända
nu. Det finns två amerikanska företag som både har lyckats landa och
skjuta upp raketer på nytt.

Det kommer naturligtvis att ta tid att få detta att fungera fullt ut, men
Blue Origin har gjort det fem gånger nu, alltså landat och skjutit upp
samma raket. Det här innebär naturligtvis på sikt att kostnaderna för att
skjuta upp till exempel satelliter kommer att kunna sjunka dramatiskt. Det
skulle vara väldigt dyrt att flyga om vi behövde bygga ett nytt flygplan för
varje flygresor, för då skulle en biljett till London kosta 3–4 miljoner kronor
medan man nu kan åka för några hundralappar. Raketbränslet är dyrt men
utgör bara någon procent av kostnaden för ett uppskjut.

Det här är alltså en viktig utveckling som vi från Liberalerna tycker att Europa borde bidra till, och vi tycker att Sveriges regering på det kommande ministerrådet ska kräva av Esa att Ariane 6 utvecklas med landningskapacitet så att raketerna kan börja återanvändas. Då bidrar vi till den här utvecklingen i rymden som vi nu ser. Det är viktigt i sig, vilket vi allihop har talat om här i debatten, för att det är viktiga funktioner via satelliter och annat, men det finns också en stor risk för att Ariane 6 blir mycket dyr. Den ska tas i full drift 2023 och flyga i minst tio år. Drar vi nu ut utvecklingen 14–15 år framåt och tittar på de här amerikanska företagen och andra som är på gång och redan har lyckats med detta kan vi fråga oss: Var kommer de inte att vara om 15 år? Det kan bli en mycket tuff konkurrens för Arianeraketerna.

Vi ser också ett skifte, som sagt, där privata bolag nu gör en del saker som tidigare bara länder eller kanske bara supermakter klarade av. Då måste man också tänka om när det gäller statens roll i de här sammanhangen, tror jag. Staten kommer att ha en viktig roll under lång tid men kanske inte alltid på samma sätt.

Nasa har gjort något bra när de har börjat upphandla vissa tjänster av privata företag. De upphandlar då inte bara att företaget ska bygga en del av en raket, utan de upphandlar hela tjänsten att leverera varor och personer till den internationella rymdstationen, och så får företaget sköta allting där, precis som i vilken upphandling som helst som stat eller kommun gör fast med lite mer avancerade prylar.

Detta tror jag är ett viktigt skifte. Vi kanske inte kan göra det just med Arianeprojektet, men man kan inom Esa börja jobba på det här sättet vad gäller andra satelliter och annat, och vi kan börja tänka att man upphandlar på det här sättet för att i större utsträckning få privata företag att växa fram som inte är beroende av statlig utveckling men statlig finansiering.

Anf. 7 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Att vi kommer att återkoppla till riksdagen på ett eller annat sätt är givet. Men det är ganska avgörande med forskningspropositionen och även budgetpropositionen, för precis som ni sa själva vill vi inte att den här strategin bara ska vara ett politiskt papper utan att det också ska vara möjligheten och grunden för handling. Då är faktiskt finansieringen en viktig del av det här. Därför behöver det beredas. Det ska ställas mot många andra ambitioner som den här regeringen har.

För mig är det viktigt att Sverige gör ett kunskapsunderbyggt vägval. Ska vi vara med i den förändring som nu sker och på det sättet fortsätta att vara en aktiv rymdnation, eller ska vi fortsätta att vara på den nivå som vi är på i dag? Den är inte på något sätt dålig, men den innebär inte att vi blir en så aktiv del i den här förändringen som vi har diskuterat.

Jag vill säga att vartefter som rymden blir mer tillgänglig kommer det att utvecklas en marknad på området, och den kommer både att växa och mogna. Det är en spännande och intressant utveckling som jag gärna ser att Sverige är en del av, men än så länge är den inte riktigt framme, även om vi som sagt ser ett embryo till det.

När det gäller det samarbete vi har om tillverkningen och finansieringen av bärraketer inom det här stora Esaprogrammet ska man komma ihåg att även om det är mycket pengar för oss, för det är det, motsvarar det 1,86 procent av projektet. Frankrike finansierar själva 50 procent av projektet,

och Italien, Tyskland och Frankrike står tillsammans för hela 90 procent av projektet.

Det innebär att det till stor del är deras teknikutveckling som avgör hur man kommer att bygga de här raketerna. Det här är ett viktigt samarbete för Sverige att vara med i, inte minst för svensk rymdindustri eller industri som är kopplad till den här teknikutvecklingen.

Självklart vill alla länder att man ska gå mot bättre återanvändbarhet och utveckling av raketer som kan återanvändas. Det kommer jag fortsätta att hävda. Men reellt inflytande i den här frågan kommer vi förmodligen inte att ha förrän vi kan föra fram det vid nästa Esaministermöte som hålls 2019.

Samtidigt vill jag understryka att det här är vad alla önskar, och det tycker jag också utgår från EU:s rymdstrategi att vi ska vara restriktiva med ekonomin och se till att det blir ekonomisk effektivitet i det vi gör. Det är därför det också är så viktigt att Esas strategi hänger ihop med EU:s strategi för det här. Det är också den ståndpunkt som vi kommer att hävda framöver.

Däremot vill jag inte att vi ska villkora Sveriges deltagande i de här programmen med ett sådant krav redan nu, för då skulle det få mycket stora implikationer för våra företag som nu är del i det här arbetet.

Men att långsiktigt kräva det är en åsikt som vi delar med många medlemsländer redan i dag.

Anf. 8 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att jag delar regeringens uppfattning om att det är viktigt för Sverige att vara med i Esa och att bärarketerna är viktiga för svensk industri. Det är framför allt viktigt för många jobb i Västsverige som ligger mig nära.

Grunden till frågeställningen i interpellationen, som jag fortfarande inte har fått svar på, är när en rymdstrategi kommer. Jag vill ändå tolka det positivt och uppfattar det som att regeringen kommer att lägga fram en rymdstrategi, men frågan är som sagt när. Som ministern lyfter fram i sitt svar här är det när Jan Nygrens utredning har kommit, och det har den gjort. Det är också när budgeten för 2017 har kommit, och det har den gjort. Forskningspropositionen läggs fram på måndag. Då borde vi också kunna veta när vi kan förvänta oss en strategi.

Jag blev lite orolig när jag läste ett pressmeddelande från Regeringskansliet i onsdags angående Innovationsrådets möte. Där stod att det finns flera spännande och viktiga saker på gång inom rymdområdet både i Sverige och Europa, men en nationell rymdstrategi nämns inte någonstans.

Är det en fråga som regeringen är beredd att prioritera för att få till en rymdstrategi? Det vore oerhört viktigt för rymdföretagen, för människorna som arbetar i branschen och för att möta de stora och nya krav som ställs på svensk rymdverksamhet att en sådan kommer. Det är också viktigt utifrån det perspektiv ur vilket Alliansen faktiskt tillsatte utredningen från början, alltså att vi har behov av en ökad politisk styrning av rymdverksamheten för att den ska vara mer tillfredsställande.

Jag hoppas att ministern kan ge ett lite tydligare perspektiv på när vi kan förvänta oss att rymdstrategin presenteras.

Prot. 2016/17:35
25 november

Svar på
interpellationer

Anf. 9 MATHIAS SUNDIN (L):

Herr talman! Det viktigaste skälet för att utveckla landningskapacitet, så att man kan återanvända Arianeraketerna, är just tillgången till rymden. Genom att få ned kostnaderna kan man öka tillgången till rymden. Det finns ett antal projekt runt om i världen – det kommer säkert att komma fler – med ett stort antal satelliter, tusentals satelliter, som ska upp för att täcka hela jorden med internet – det vore skönt, inte minst för oss som bor på vischan, att kunna koppla upp sig. Tillgången till rymden är alltså viktig. Och därför bör vi få ned kostnaderna.

Kostnadsbiten är en viktig faktor också vad gäller Ariane. Visst är vi en liten del av hela Arianeprojektet, men det är ändå ungefär 150 miljoner per år av skattepengarna som går dit. Man brottas med underskott. Vi fick skjuta till extra pengar för några år sedan. Om utvecklingen med sjunkande priser på andra raketerna fortsätter kan det bli svårt att få kunder till Ariane om några år. Underskotten kan då bli betydligt större än i dag. Så det finns en oro för att det inte bara handlar om de här pengarna. Och pengar kommer då tyvärr att tas från annan rymdverksamhet, inom Esa, Sverige eller EU. Det är alltså viktigt att hålla koll på det.

Det är säkert många som önskar detta. Men det blir inte av om det inte görs nu. Om vi låter utvecklingen gå för långt kommer man 2019 att säga: ”Nu har det gått för långt. Nu kan vi inte hålla på och ändra oss. Nu måste vi köra klart det här.” Då sitter vi med raketerna i 12–13 år till i alla fall.

Hela området är en stor möjlighet för Sverige. Vi har enorm erfarenhet. Som ministern lyfte fram har vi stora tillgångar, inte minst i Esrange men även på andra områden. Jag tror att vi behöver en tydlig politisk strategi framåt, för att verkligen ta del av den tillväxten.

Anf. 10 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Jag vill tacka Fredrik Christensson och Mathias Sundin för en viktig och inspirerande debatt. Jag blir alltid lika upprymd när jag får agera i min roll som rymdminister.

Vi håller på och bereder de här frågorna. Även om vi har fått kunskapsunderlaget från Jan Nygren är eventuell finansiering och vägval för Esranges eventuella utveckling inte klara ännu. Det arbetet pågår nu. För mig är det en viktig beståndsdel i en eventuell framtida rymdstrategi.

Om Sverige aktivt väljer att bli ett land där man kan skjuta upp mindre satelliter, om vi på det sättet tar plats och blir en rymdnation, skulle det kunna innebära att vi inte bara är ett land med en stolt historia. Vi blir också en aktiv rymdnation framöver.

En viktig del är också det säkerhetspolitiska läget, som har nämnts. Att stödja ett europeiskt oberoende tillträde till rymden känns oerhört viktigt just nu, inte minst mot bakgrund av det som händer. Sverige som ett neutralt och fredligt land, som till exempel sätter klimatutmaningen högt på agendan, kan då vara med och diskutera hur informationen från och tillgången till rymden ska användas.

Jag ser som sagt fram emot att fortsätta diskutera detta i riksdagen. Jag hoppas verkligen kunna återkomma med tydlig återkoppling till riksdagen om de vägval som regeringen väljer att göra. Min förhoppning är att Sverige ska vara en ledande rymdnation även i framtiden.

Anf. 11 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Fredrik Christensson har frågat statsrådet Hellmark Knutsson vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att komma till rätta med de stora problem som drabbat många utomeuropeiska studenter och experter. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

För tredjelandsmedborgare som ska påbörja en högskoleutbildning i Sverige är det naturligtvis avgörande att få ett beslut om uppehållstillstånd i tillräcklig tid före terminsstart. För att en sökande ska beviljas uppehållstillstånd ställs bland annat krav på att personen är antagen till en utbildning, har en sjukförsäkring och en tryggad försörjning. Det är Migrationsverkets uppgift att kontrollera att dessa villkor är uppfyllda innan ett tillstånd kan beviljas.

Migrationsverket har hittills i år fått in fler ansökningar om uppehållstillstånd för studier än under motsvarande period förra året. Sett till regeringens ambition att internationaliseringen av universitet och högskolor ska öka är detta glädjande. Trycket på Migrationsverket är fortfarande stort till följd av det mycket stora antalet asylsökande som kom under hösten 2015 och de ansökningar om uppehållstillstånd på grund av anknytning som kommit därefter. Det kan förklara varför väntetiderna för uppehållstillstånd för studier i vissa fall är längre än tidigare år.

För att Migrationsverket ska kunna hantera den ökade arbetsbelastningen har regeringen tillfört betydande resurser de senaste åren. Förvaltningsanslaget för Migrationsverket har ökats från drygt 3 miljarder 2014 till nästan 6 miljarder kronor 2017.

Regeringen vill att onödiga hinder för universitets och högskolors internationalisering ska undanröjas. Under sensommaren omdisponerade Migrationsverket resurser för att tillse att beslut fattades i ärenden där personerna var beroende av ett snabbt beslut. Migrationsverkets verksamhet är viktig för universitets och högskolors internationalisering. Därför följer regeringen fortlöpande myndighetens arbete med uppehållstillstånd för studier.

Regeringen har utöver nämnda åtgärder även krav på Migrationsverket att redan under 2017 uppnå betydande produktivitetsökningar och kortare handläggningstider för handläggningen av uppehållstillstånd för studier.

Anf. 12 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för svaret.

Internationaliseringen av den högre utbildningen och den fria rörligheten för studenter, så att de ska kunna studera och arbeta, är oerhört viktiga i dagens samhälle. Utan utbyte med internationella studenter riskerar vi att förlora både kvalitet och mångfald.

Jag har sedan jag ställde interpellationen, och även innan dess, fått en tydlig bild av den problematik som lärosätena upplever och som har drabbat enskilda individer. Det som gör mig mest frustrerad är att det drabbar enskilda personer som lägger tid och kraft på att ansöka om att få studera i Sverige. Men på grund av byråkrati och administration får de inte möjlighet att fullfölja eller påbörja sina studier i Sverige. Det drabbar också

Svar på
interpellationer

lärosätena som har antagit studenter när de på grund av handläggningstider på andra myndigheter inte får möjlighet att ta emot studenterna.

Jag är tacksam för att statsrådet i sitt svar öppnar för att vara beredd att se över alla onödiga hinder för universitetens internationalisering, så att dessa hinder kan undanröjas. Det är bra. Där är vi överens.

Det finns flera delar i detta. Det finns ett antal regelverk som verkligen bör ses över. Problemen gäller studenter och personer som är i Sverige i dag men också dem som ansöker om att komma hit och studera. Om vi börjar med dem som redan är i Sverige finns det personer som har antagits på en masterutbildning och som har läst ett år, men de får inte förlängt uppehållstillstånd efter det. Detsamma gäller doktorander som har kommit till Sverige och som bara får uppehållstillstånd ett år i taget. När de sedan behöver förlänga får de inte den möjligheten.

Ibland handlar det om att personerna inte får uppehållstillstånd. Ibland handlar det bara om förlängda handläggningstider. Det påverkar deras arbete. För forskare blir det till exempel inte möjligt att delta i internationella konferenser, som är en viktig del i deras arbete, eftersom de inte kan lämna landet under tiden de väntar på besked om de ska få förlängt uppehållstillstånd eller inte. Det påverkar deras möjligheter, deras arbete och deras forskning.

När det gäller studenter som söker hit riskerar det att drabba svenskt anseende om de långa handläggningstiderna och administrationen leder till att de inte kan antas. Från och till blir det också ett moment 22. När studenterna har blivit antagna till utbildningen och betalat sin studieavgift är det nämligen upp till Migrationsverket att bedöma om de ska få uppehållstillstånd eller inte. Den processen kan dra ut på tiden, vilket kan leda till att studenter kan bli tvungna att lämna sina studieplatser. Om man har lämnat sin studieplats har man inte längre skäl för att få uppehållstillstånd eftersom man har förlorat sin plats. Det är olyckligt. Och det drabbar enskilda individer på ett tufft sätt. Det finns flera saker att göra när det gäller detta.

Jag uppfattar också från lärosätena att de i dag drabbas vid återbetalningen av studieavgifter till studenter på grund av delar i lagar och förordningar som har införts för studieavgifter och anmälningsavgifter.

Men det står i dagens förordningar att lärosätena får återbetala anmälningsavgiften och studieavgiften. Det borde ju självklart vara tydligt i regelverket att studenterna inte ska drabbas ekonomiskt av den svenska byråkratin och administrationen.

Anf. 13 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att det inte är byråkrati och administration som har varit det grundläggande bekymret under det här året, utan det grundläggande problemet har varit att Migrationsverket har haft en mycket ansträngd situation. Förra året kom det 163 000 asylsökande till Sverige. Migrationsverket har – utöver att behandla dessa ansökningar – hittills i år haft att ta ställning till 114 000 ansökningar från kommuner om ersättning för de utlägg som de har haft, vilket är nästan fem gånger så många som det har varit under tidigare år.

Hittills i år har Migrationsverket fattat över 80 000 asylansökningsbeslut – all-time-high. De flesta beslut, 12 000, har fattats i oktober. Som mest är det 140 000 människor som har väntat på att få beslut. Nu är man nere i knappt 100 000. Den senaste uppgiften var 93 000.

Det är detta som är bakgrunden, det vill säga den mycket svåra och ansträngda situation som Migrationsverket har haft. Då vill jag säga till Fredrik Christensson att det var tur att det inte var Centern som fick bestämma förra året. Hittills i år har det kommit in ungefär 25 000 asylansökningar till Sverige. Hade ni fått bestämma hade det mycket väl kunnat bli 125 000, för ni var emot alla åtstramningar, mot id-kontroller, mot gränskontroller, mot den nya lagstiftningen. Då hade vi inte stått här och pratat om handläggningstider när det gäller studenter på det sätt som vi gör i dag, för då hade vi inte haft en chans att kunna klara ens rimliga handläggningstider på det området. Så är det.

Den här verksamheten är dessutom oerhört säsongsbetonad. Antagningsbeskeden om man ska få komma till Sverige och studera skickas ut i slutet av mars. Ansökning om uppehållstillstånd lämnas in i april–juni. Sedan ska Migrationsverket hantera dessa ansökningar i juli och augusti för att det ska klaras av före terminsstarten. Det gör att det blir stora pucklar under sommaren.

Vi har tillfört resurser. Som jag sa har vi fördubblat anslagen till Migrationsverket för 2014, 2015 och 2016 från 3 miljarder till ungefär 6 miljarder. Antalet anställda på Migrationsverket har också fördubblats.

Men ställd inför den utmaning som vi har haft är det bara att konstatera att handläggningstiderna för dessa ärenden har ökat. Den genomsnittliga handläggningstiden för förstagångsansökningar för högskolestudenter var i år 40 dagar. Det är visserligen en ökning från 28 dagar, men sett mot bakgrund av de stora utmaningar som Migrationsverket har haft är ökningen trots allt inte uppseendeväckande. Samtidigt har det under året kommit in fler ansökningar om att studera i Sverige, och den ökningen var nästan 13 procent.

Sammantaget har det varit en exceptionell situation i år som vi tog kontroll över med hjälp av de beslut som vi fattade förra året. Det gör att man nu har kunnat beta av köerna, och under kommande år omdisponerar vi resurserna så att Migrationsverket ska kunna prioritera på ett annat sätt i dessa ärenden. Jag kan säga att det inte kommer att se likadant ut nästa år, utan tiderna kommer att kunna pressas ned.

Dessutom kommer vi att ge Migrationsverket i uppdrag att se över sitt arbetssätt för att kunna effektivisera handläggningen. Det handlar bland annat om bättre it-stöd och digitalisering, vilket är viktigt i dessa ärenden. Ett sådant uppdrag kommer till Migrationsverket genom regleringsbrevet som vi snart ska fatta beslut om.

Anf. 14 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för att han utvecklar svaret. Jag har full förståelse för Migrationsverkets situation förra hösten. Men statsrådet försöker att lägga på oss åsikter. Vi i Centerpartiet är ett ansvarstagande parti, och vi var med i den migrationsöverenskommelse som slöts med regeringen. Samtidigt har vi presenterat en lång rad förslag för att förenkla och förbättra situationen för de människor som kommer till

Sverige. På det sättet skulle man också minska Migrationsverkets arbetsbörda.

Den här debatten handlar om internationella sökande som lärosätena antar och vill ha som studenter. Det är människor som har en drivkraft att söka sig till Sverige för att få utbildning och de erfarenheter som det medför. Problematiken som det här har inneburit är att man tappar ett års studietid. Man har ställt in sig på att komma till Sverige och studera, men på grund av långa handläggningstider får man inte den möjligheten.

Jag har talat med lärosäten och andra som vittnar om att det sker ett dubbelarbete mellan Migrationsverket och lärosätet. Lärosätena granskar i dag studenternas engelskkunskaper och andra kunskaper för att få rätt studenter till utbildningarna. Samtidigt gör Migrationsverket särskilda granskningar av studenterna, och då kollar man bland annat engelskkunskaper som lärosätena själva redan har kollat upp. Lärosätena använder sig av internationellt erkända metoder, till exempel TOEFL eller andra.

Min och Centerns åsikt är att sådant måste försvinna. Regelverk och dubbelarbete måste minimeras i så stor utsträckning som möjligt. Där hoppas jag att ministern är tydlig i sin kommunikation med Migrationsverket, som regeringen har ansvar för. Man måste prioritera den här gruppen och se till att få bort de regelhinder som i dag finns. De drabbar studenterna, men de drabbar också lärosätena.

Just nu håller studenterna på att söka. Deadline för de internationella studenterna är i januari. Det är oerhört viktigt att man inte under ytterligare ett år hamnar i situationen där människor som söker sig till Sverige inte får möjlighet att studera. Då kommer det svenska anseendet att minska och vi riskerar att tappa ännu mer konkurrenskraft. Det behövs fler studenter som söker sig till Sverige för att man ska kunna förstärka kvaliteten på den högre utbildningen.

Jag skulle vilja veta om regeringen är beredd att se över regelverk för att minska regelkrångel, byråkrati och dubbelarbete. Jag undrar också om ministern är beredd att se över situationen när det gäller förlängning av uppehållstillstånd. Det tar tid och kraft hos Migrationsverket med ärenden som skulle kunna hanteras annorlunda.

I nuvarande situation får man uppehållstillstånd för ett år i taget, men till exempel doktorander får sin finansiering via lärosätet. Då borde en framkomlig väg vara att man får uppehållstillstånd för hela tiden som man ska vara i Sverige. Om man inte sköter sig skulle lärosätena ha skyldighet att återkoppla till Migrationsverket. Det skulle inverka på dessa människors situation och det skulle minska Migrationsverkets arbete.

Är ministern beredd att se över regelverken?

Anf. 15 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Som jag sa i mitt förra inlägg; Ja, vi kommer att ge Migrationsverket ett uppdrag att se över sina rutiner och se vilka möjligheter som finns för att effektivisera handläggningen. Det uppdraget kommer i regleringsbrevet till Migrationsverket. Det är klart att man där kan komma en bit på väg. Men man kommer aldrig ifrån det faktum att den exceptionella situation som vi har haft under det här året är en följd av det stora antalet asylsökande som vi hade under förra året, 163 000.

Det var det som var min poäng när jag sa att ni i Centerpartiet var emot alla de åtstramningar som har haft effekt. Ni var emot id-kontrollerna, ni var emot gränskontrollerna och ni var emot den nya lagstiftningen. Hade ni fått bestämma hade vi haft en situation som vi aldrig någonsin hade kunnat reda ut, vare sig Migrationsverket eller övriga verksamheter i Sverige. Då hade vi inte haft 25 000 asylsökande, utan då hade vi kanske fått 125 000 asylsökande under det här året. Det kommer ni inte ifrån. Så är det.

Med det sagt, med de resurstillskott som vi har gjort och med det uppdrag som vi avser att lämna är jag ganska säker på att vi under kommande år får en betydligt bättre situation.

När det gäller långa handläggningstider rör det sig om 40 dagar för förstagångsansökningar för dem som söker sig hit.

Det är en ökning från 28 dagar för 2015 till 40 dagar för 2016. Jag inser att det är en ökning, men vi ska försöka pressa ned detta. Det är dock förståeligt mot bakgrund av den ansträngda situation som vi har.

Vi ser emellertid inga tecken på att detta har fått någon effekt på intresset att studera i Sverige, utan snarare tvärtom. Vi har en ökning även här. Vi har fler ärenden, och ökningen är som sagt på nästan 13 procent bara i år. Detta är ett styrkebesked för svenskt utbildningsväsen. Männskor vill söka sig till Sverige för att läsa, och både människor och stater är beredda att betala avgifterna för att de ska få göra det. Det vittnar om att vi internationellt sett förmodligen har en ganska hög kvalitet på vår utbildning.

Ett sådant uppdrag kommer alltså att lämnas, och jag ser framför mig att vi kommer att kunna pressa handläggningstiderna och få bättre rutiner under kommande år.

Anf. 16 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är positivt att internationella studenter i högre utsträckning söker sig till Sverige. Men en sådan situation som uppstod under hösten, när enskilda studenter drabbades, riskerar att försämra Sveriges anseende.

Det är glädjande att ministern kommer att vara tydlig gentemot Migrationsverket vad gäller att se över regelverket. Jag hoppas att regeringen gör det skyndsamt så att detta inte drabbar de studenter som söker nästa år. Annars får Sverige särskilda problem med de internationella studenterna.

Jag blir dock lite fundersam över att statsrådet inte besvarade frågan om förlängningsärenden, som jag också tog upp. Vi har en situation med människor som redan befinner sig i Sverige, men på grund av regelverket för handläggningstider och förlängningsärenden får de ibland inte stanna. Även detta skapar en ökad administration för Migrationsverket som varje år återkommande måste kolla upp studenter och forskare. I stället kunde man vända på det och överföra ansvaret till lärosätena att återkoppla till Migrationsverket ifall något inte stämmer.

Så som det fungerar i dag riskerar dessa personer att hamna i kläm. Forskare kan inte åka på internationella konferenser, och masterstudenter som blivit antagna på en tvåårig utbildning får besked efter ett år att de inte får fortsätta på grund av hur regelverket tolkas om bland annat finansiering. Sverige är ganska unikt i hur man ser på detta jämfört med andra länder.

Vi måste verkligen se över det här för att ha en konkurrenskraftig högre utbildning och ett system för detta så att människor kan söka sig hit och kan förvänta sig att få besked huruvida de får studera i Sverige.

Anf. 17 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Ja, människor söker sig till Sverige för att studera, och de söker sig hit i ökad utsträckning. Vi har fler ärenden, vilket vittnar om att vi har en stark attraktionskraft och också förmodligen en bra kvalitet på de utbildningar som vi erbjuder. Människor är också beredda att betala för dessa utbildningar. Jag ser inte att anseendet i detta avseende har försämrats.

Däremot har vi ett problem med längre handläggningstider. Det är därför jag just sa att vi är beredda att ge Migrationsverket i uppdrag att se över rutiner och hur man där jobbar med detta. Det utesluter inte att något ytterligare behöver göras vad gäller samarbetet mellan lärosätena och Migrationsverket. Det kan mycket väl behövas, och då får vi helt enkelt titta på det.

Fredrik Christensson efterlyste att vi ska göra detta skyndsamt, och det gör vi. Regleringsbrevet fattar vi beslut om nästa månad, och det kommer att gälla för Migrationsverket under nästa år. Vi ser framför oss att Migrationsverket ska kunna jobba så att det kan – som vi skriver – ”uppnå betydande produktivitetsökningar och kortare handläggningstider”. Detta ska kunna ske redan under 2017.

Under 2016 har situationen varit exceptionell, men vi kommer att jobba med detta under 2017 för att se till att situationen blir bättre.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2016/17:109 om domstolarnas oberoende

Anf. 18 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Maria Abrahamsson har frågat mig om jag är beredd att överväga vissa åtgärder i syfte att stärka domstolarnas ställning. Det handlar om att se över Domstolsverkets ställning i förhållande till domstolarna, att utreda om Justitieombudsmannen ska ta över det tillsynsansvar för domstolsväsendet som i dag åvilar Justitiekanslern, att se över frågan om Högsta domstolens och Högsta förvaltningsdomstolens inflytande över rekryteringen av justitieråd samt att flytta riksdagens handläggning av Sveriges Domstolars och Domarnämndens anslag till konstitutionsutskottet.

Domares och domstolars självständighet och oberoende är grundläggande för en rättsstat. Kravet på oberoende och opartiska domstolar har ställts upp till skydd för den enskilda medborgaren. Den som får sin sak prövad i domstol ska kunna känna sig säker på att saken blir behandlad enligt gällande lag och utan påverkan av ovidkommande intressen. Självständigheten garanteras bland annat genom att det i regeringsformen föreskrivs att ingen myndighet, inte heller riksdagen, får bestämma hur en

domstol ska döma i det enskilda fallet eller hur en domstol i övrigt ska tillämpa en rättsregel i ett särskilt fall.

Domstolsverkets uppgift är att ge administrativt stöd och service åt domstolarna för att skapa förutsättningar för en rättssäker och effektiv verksamhet där. Den verksamhet som Domstolsverket bedriver förenklar och effektiviserar domstolarnas administration och ger dem möjlighet att fokusera på sin rättskipande uppgift. Av Domstolsverkets instruktion framgår det att verket i sitt arbete ska iaktta domstolarnas självständighet enligt regeringsformen. Jag har inte fått några indikationer på annat än att verksamheten fungerar väl, och jag ser i nuläget inte något behov av att se över Domstolsverkets ställning i förhållande till domstolarna.

Både Justitiekanslern och Justitieombudsmannen har sedan 1809 års regeringsform vissa tillsynsuppgifter över domstolsväsendet. Tillsynen är begränsad på så sätt att den inte får inkräkta på domstolarnas och domarnas självständighet i dömandet. Frågan om tillsynens förhållande till domstolarnas självständighet har övervägts av Grundlagsutredningen som gjorde bedömningen att det inte finns anledning att ifrågasätta det nuvarande systemet. Jag delar Grundlagsutredningens bedömning.

När det gäller rekryteringen av domare till våra högsta domstolar är det min uppfattning att dagens rekryteringsförfarande fungerar väl och att det säkerställer att domstolarna tillförs den kompetens som krävs för att de ska kunna fullgöra sin prejudikatbildande funktion. Arbetet med att utveckla rekryteringsprocessen av domare måste dock fortgå. Regeringen har därför nyligen gett en särskild utredare i uppdrag att bland annat överväga hur de enskilda domstolarnas, Domarnämndens och Domstolsverkets roller och funktioner i rekryteringsarbetet kan tydliggöras och utvecklas.

Maria Abrahamsson har slutligen frågat mig om det kan vara värt en del att flytta riksdagens handläggning av Sveriges Domstolars och Domarnämndens anslag till konstitutionsutskottet. I detta sammanhang vill jag framhålla att domstolarna, tillsammans med bland annat Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten, utgör en del av rättsväsendet. När myndigheters verksamheter är sammanlänkade på det sättet är det viktigt att budgetarbetet bedrivs utifrån ett helhetsperspektiv. Jag avser därför inte att ta några initiativ till att ändra ordningen att Sveriges Domstolars och Domarnämndens anslag ingår i samma utgiftsområde som rättsväsendets övriga myndigheter.

Anf. 19 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret som var föredömligt tydligt! Justitieministern anser inte att domstolarnas ställning över huvud taget behöver stärkas i något avseende. Statsrådet ser heller inget behov att ytterligare markera domstolarnas oberoende ställning i ljuset av 2011 års grundlagsreform. I linje med detta ser statsrådet inget behov att se över Domstolsverkets ställning i förhållande till domstolarna – detta eftersom statsrådet inte har fått några indikationer på annat än att verksamheten fungerar väl.

Statsrådet ser inga problem med att tillsynen över domstolarna utövas av JK, som är regeringens förlängda arm och husadvokat. Statsrådet delar heller inte min uppfattning att det kan vara värt en del att även i statsbud-

Prot. 2016/17:35
25 november

Svar på
interpellationer

geten markera domstolarnas konstitutionella särställning, så att domstolarna inte sammanblandas med exempelvis Gentekniknämnden och andra myndigheter som är skyldiga att lojalt lyda regeringen.

Domstolarna behöver inget ytterligare skydd mot politisk inblandning och dito påtryckningar. Allt är frid och fröjd, och det är bra som det är. Så här kan man sammanfatta justitieministerns svar.

Men det finns dock ett problem, herr talman: Alla delar inte justitieministerns uppfattning. Den delas exempelvis inte av landets främsta företrädare för domarkåren. Ordförandena i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen, presidenten i Svea hovrätt och lagmannen i Stockholms tingsrätt har begärt att Domstolsverkets ställning i förhållande till domstolarna ska ses över.

Och varför det? Jo, för att regeringens myndighet Domstolsverket har stor makt över domstolarna. Det är en makt som bland annat består i att Domstolsverket fördelar pengar till domstolarna och bestämmer vilka löner som domarna på de högsta befattningarna ska ha. Som regeringens myndighet kan Domstolsverket ekonomiskt straffa respektive belöna domstolar, alltefter hur lyhörda dessa är till verkets och regeringens önskemål.

För att värna oberoendet har man därför från högsta juristhåll föreslagit att administrationen av domstolarna, inklusive pengafördelningen, ska leddas av en självreglerande styrelse eller ett råd bestående av främst domare, det vill säga inte Domstolsverket som är en förvaltningsmyndighet underordnad den politiska makten.

Men visst, herr talman, jag kan förstå att justitieministern inte har, som han säger, fått några indikationer på annat än att verksamheten fungerar väl. Domstolsverket har naturligtvis inget eget intresse av att säga något ofördelaktigt om sin egen verksamhet. Men om statsrådet i stället lyssnade på dem som är direkt berörda av verksamheten och som bäst känner till den, det vill säga domstolarna själva, skulle han få en annan bild av verkligheten.

Mot den bakgrunden vill jag fråga statsrådet varför han så kategoriskt avvisar min begäran om en översyn av Domstolsverkets ställning i förhållande till domstolarna.

Anf. 20 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Alla dessa frågor har behandlats i Grundlagsutredningen. Grundlagsutredningen kom fram till att den ordning vi har i dag skulle gälla. Det är inte jag som har hittat på den. Det finns en bred uppslutning. Faktum är att samtliga partier som ingick i Grundlagsutredningen, även Moderaterna, kom till samma slutsats, nämligen att det är den här ordningen som ska gälla. Nu vet jag inte om Maria Abrahamsson har någon annan uppfattning, men hennes parti står bakom Grundlagsutredningen.

Sedan säger Maria Abrahamsson att det har kommit en begäran från ordföranden i Högsta domstolen etcetera. Jag har inte fått in någon sådan begäran. Om det är en debattartikel skriven för tre år sedan som Maria Abrahamsson hänvisar till vill jag gärna veta det. Jag har faktiskt inte fått någon begäran från dem hon hänvisar till om att man ska göra en bred översyn. Hon får gärna utveckla detta.

Det finns ett amerikanskt uttryck som lyder: If it ain't broke, don't fix it. I korta drag – detta är också svaret på de frågor som Maria Abrahamsson ställer – är det så att jag i dagsläget inte ser något behov av de här förändringarna. Bakgrunden är att jag anser att principen om domstolarnas oberoende är grundmurad i Sverige. Det finns enligt min uppfattning väldigt få eller egentligen ingen som ifrågasätter den. Ja, det finns kanske en del politiska krafter på högerkanten som gör det, men ingen i politisk mainstream, får man väl säga.

Domstolsverket ger administrativt stöd och service till domstolarna. Hur det skulle påverka dömandet och enskilda domar förstår jag faktiskt inte. Om Maria Abrahamsson kan hänvisa till fall där det här har påverkat dömandet får hon gärna ge sådana exempel.

Justitieombudsmannen och Justitiekanslern har utövat tillsyn sedan 1809. Det är också en fråga som behandlades av Grundlagsutredningen. Jag har som sagt inte fått några indikationer om att det skulle inskränka på den dömande verksamheten.

Vad gäller domarrekruteringen gör vi en översyn, men den ordning som vi har i grunden, där Domarnämnden har en viktig funktion, avser vi inte att ändra på. Det är också en ordning som skapades av Grundlagsutredningen i bred politisk enighet. Jag ser inga skäl att ändra på den.

Budgetfrågan ser jag mer som en symbolfråga. Domstolarna är en del av rättsväsendet, och därför ser jag en väldigt klar logik i att det är justitieutskottet som hanterar även detta.

Om Maria Abrahamsson vill ändra på någonting har hon två frågor att svara på. Den första är: Är det så att hon har en egen linje och inte längre står bakom Moderaternas bedömningar, eller är det så att Moderaterna är på väg att ändra sig? Den andra är: Vill hon vara vänlig att berätta mer konkret med exempel på vilket sätt den ordning vi i dag har skulle inskränka domstolarnas oberoende?

Anf. 21 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Jag kan lugna justitieministern med att jag står bakom Grundlagsutredningen och att mitt parti också gör det. Vad det handlar om är att jag och mina kollegor i konstitutionsutskottet har kunnat identifiera ett utrymme som inte är berört av Grundlagsutredningen. Där går vi vidare framåt, eftersom vi ser ytterligare möjligheter att förstärka domstolarnas ställning. Det står jag och mitt parti för. Man behöver inte överdramatisera detta.

Justitieministern raljerar lite över om det kan vara så att den här begäran har kommit i en tre år gammal artikel. Ja, medierna i Sverige anses vara den tredje statsmakten, domstolarna den fjärde. Det där tror jag att justitieministern är mycket väl medveten om. Det som skrivs på vår största tidnings debattsida av Sveriges högsta jurister betyder någonting. Så är det, och det vet nog justitieministern också.

Jag kan konstatera att justitieministern ställer sig avvisande till mina förslag om att se över Domstolsverkets förhållande till domstolarna. Jag förstår också att han ställer sig lika avvisande till mina övriga förslag med syftet att stärka domstolarnas ställning. Jag tycker att detta är lite märkligt, eftersom mina förslag på intet sätt är revolutionerande, utan anses vara comme il faut i de flesta andra rättsstater. De skulle kunna anses som ganska självklara.

Det är till exempel en märklig ordning att regeringen via sin myndighet JK kan agera överrock över våra domstolar – samma domstolar som justitieministern säger att han respekterar och vars självständighet han säger sig värna. Justitieministern kan inte se att det är något förgräpligt med att Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen själva inte ens ska kunna få ha med ett ord i laget i rekryteringsprocessen, även om de vill kunna ha med en ledamot som de ser ett behov av i domstolen eller vill ha en jurist med särskild kompetens. Detta avfärdar justitieministern som något ovidkommande. Jag vet att justitieministern har tillsatt en utredning som ska titta på rekryteringen. Den berör inte denna fråga, men kanske kan man hoppas i alla fall.

Jag tycker att det är tråkigt att justitieministern inte vill se det positiva symbolvärdet i att domstolarna i budgethänseende skulle hanteras i särskild ordning av riksdagens konstitutionsutskott. Det skulle inte kosta något pengamässigt, men det skulle innebära en tydlig markering av att domstolarna har en alldeles särskild funktion i en demokratisk rättsstat.

Men för all del – statsrådets inställning speglar rätt väl den skepsis mot ett oberoende rättsväsen som i alla tider har präglat socialdemokratin. Man har velat se även domstolarna som ett redskap för att förverkliga den socialdemokratiska visionen av det ideala samhället. Det var bland annat denna skepsis mot den dömande makten som gjorde att socialdemokratin först sent och motvilligt gick med på att den av regeringen helt oberoende Europadomstolen för mänskliga rättigheter gavs inflytande över svenska lagar och svensk rättstillämpning.

Jag tycker att det finns anledning att fråga justitieministern om han i dessa tider, då domstolarnas ställning sätts under hård press ute i Europa, över huvud taget inte ser några skäl att stärka domstolarnas ställning i Sverige. Kan justitieministern se några skäl till detta?

Anf. 22 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Maria Abrahamsson höll sig länge inom ramarna i sitt inlägg, tycker jag. Men när hon börjar påstå att socialdemokratin inte har respekterat oberoende domstolar blir jag faktiskt rätt förgrymmad. Hon är företrädare för ett parti som i årtionden bekämpade den demokratiska utvecklingen i Sverige. Jag är företrädare för ett parti som drev fram yttrandefriheten och tryckfriheten i Sverige. Jag är företrädare för ett parti vars föregångare sattes i fängelse av den överhet som Maria Abrahamssons parti då var med om att bära upp; anledningen var att de yttrade saker som då inte var tillåtna. Vi stred för dessa demokratiska rättigheter – organisationsfriheten, föreningsfriheten och allmän och lika rösträtt. Vi stred också för en allmän utveckling av rättsstaten. Nu får jag höra av Maria Abrahamsson att vi inte skulle ha respekterat grundläggande rättsstatliga principer. Det är ett övertramp, skulle jag vilja säga.

Jag frågade Maria Abrahamsson om hon kan hänvisa till något exempel på att den gällande ordningen skulle innebära att domstolarnas oberoende ifrågasätts. Det har hon inte gjort. Hon säger att det eventuellt skulle kunna bli så. Men hon har inget exempel att ge.

Hon säger också att hon står bakom Grundlagsutredningen, precis som Moderaterna gjorde när jag satt i den utredningen. Men i nästa andetag säger hon att hennes parti vill ändra på saker och ting. Man får faktiskt

bestämma sig. Är man med i en uppgörelse, eller är man inte med i en uppgörelse? Man kan inte komma i efterhand och säga ”nej, det här tycker vi nog inte om”, och man kan inte heller, tycker jag, bara för att man hamnar i opposition, i sådana här frågor komma och säga att man vill ändra på grundförutsättningarna. Det är ju därför vi gör långsiktiga uppgörelser om just grundlagarna och konstitutionen: för att man ska kunna lita på det också när man sitter i opposition.

Jag är väl medveten om att det, vilket Maria Abrahamsson också tar upp i sitt inlägg, finns en oroande utveckling i Europa på en del håll. Jag talar om länder som Polen och Ungern. Om man ska mota det tror jag inte att det handlar om konstitutionella finurligheter. Polen och Ungern har sådana judicial councils som Maria Abrahamsson talar om, men det har inte hindrat auktoritära krafter från att ge sig in och försöka förändra de grundläggande förutsättningarna.

Det här handlar om något helt annat. Om vi ska kunna mota den typen av utveckling måste de demokratiska krafterna vara beredda att ta avstånd och säga ifrån när något sådant är på väg att hända. Det är ju Maria Abrahamssons egna partivänner i Ungern som driver fram en sådan utveckling.

Vill Maria Abrahamsson göra en insats för att bevara oberoende domstolar och rättsstatliga principer i Europa tycker jag nog att hon bör göra den i förhållande till exempelvis de auktoritära krafter som nu driver fram en sådan utveckling i Ungern och Polen. Då är det sina egna partivänner hon ska rikta sig mot, inte mot socialdemokratin.

Anf. 23 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Justitieministern får ursäkta, men jag ger mig inte in i den utrikespolitiska debatten – jag håller mig till min interpellation om de svenska domstolarnas oberoende.

Jag vill än en gång säga att jag står helt bakom Grundlagsutredningen. Förra året motionerade jag och mina partikamrater i KU om att vi ville ha en författningsdomstol och fick mycket riktigt påpekat för oss av justitieministerns partikollega Björn von Sydow att vi faktiskt gjort upp om detta i Grundlagsutredningen: Vi skulle inte ha någon författningsdomstol. Följden blev att vi inte ens reserverade oss för det yrkandet, eftersom vi respekterar utredningen.

Vad vi nu har gjort, vilket min interpellation delvis bygger på, är att vi har identifierat ett utrymme som utredningen inte satsade särskilt mycket krut på – inga tydliga ställningstaganden gjordes. Visst berörde man att JK utövar tillsyn över domstolarna, men det var väldigt ytligt. Vi har fördjupat oss lite i den frågan och kommit fram till att det kanske inte utåt sett, i ett europeiskt perspektiv, är helt smakligt att till exempel JK som ämbete, som lyder under justitieministern och regeringen och är regeringens främsta advokat, också har tillsyn över våra domstolar. Jag säger inte att det har missbrukats, men när man ser det utifrån kan man göra invändningar mot systemet.

Jag tror nog att justitieministern, om han klev ut ur sin maktposition och tittade lite från sidan, också skulle kunna se att systemet innehåller svagheter och brister som man lätt skulle kunna rätta till genom att flytta tillsynen från JK till exempelvis JO, som inte har den tydliga regeringskopplingen.

Anf. 24 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tycker nog att det är den som vill få fram en förändring som har bevisbördan och måste peka på att det faktiskt finns ett konkret problem. Därför har jag i denna debatt frågat Maria Abrahamsson om hon kan visa på något exempel där den ordning vi har i Sverige har inneburit att domstolarnas oberoende kan sättas i fråga.

Jag upplever det inte på det sättet. Jag har som sagt inte heller fått någon framställning från rättsväsendet om att det skulle vara så. Det skrevs en artikel 2013, när vi hade en annan justitieminister. Hon, Beatrice Ask, gjorde förmodligen samma bedömning som jag gör i dag, det vill säga att nuvarande ordning ska ligga fast.

Det är inte så att Grundlagsutredningen inte ägnade tid och kraft åt detta, tvärtom. Ta frågan om Domarnämnden och domarrekruteringen. Där skapade vi ett helt nytt system, och vi diskuterade väldigt ingående hur det skulle se ut. Vi kom överens om den ordning som nu gäller. Jag vet att Maria Abrahamsson själv har suttit i Domarnämnden och vet hur det fungerar där. När hon då säger att Moderaterna står bakom detta och i nästa andetag säger att de vill ändra systemet frångås ju den uppgörelse vi gjorde.

Den tidigare justitieministern ville som sagt inte ändra systemet utan ansåg att det skulle ligga fast och såg inte de problem som Maria Abrahamsson har lyft fram. Jag gör det inte heller, och därför avser vi inte att inleda någon ny översyn på någon av dessa punkter.

Om man inte talar om utrikespolitiken utan tar fasta på det som Maria Abrahamsson själv sa i sitt inlägg, nämligen oroande tendenser i Europa, instämmer jag i det. Vi måste därför göra allt för att se till att den typen av auktoritära tendenser inte också får starkt fäste i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2016/17:111 om Försäkringskassans pris-sättning

Anf. 25 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Herr talman! Gunilla Nordgren har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder om de finansiella samordningsförbunden och Försäkringskassan inte skulle komma överens i denna fråga.

Som jag tidigare framfört i svar på en fråga från Gunilla Nordgren anser regeringen att samordningsförbunden är viktiga för att ge stöd åt individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser. Det är viktigt att samordningsförbundens medel används för att åstadkomma sådana insatser. En grupp som regeringen anser vara särskilt viktig att prioritera för samordningsförbunden är unga med aktivitetsersättning.

Med anledning av Gunilla Nordgrens nu aktuella fråga om Försäkringskassans förändring av timpris för personal anställd på Försäkringskassan som arbetar i insatser som bedrivs av samordningsförbund kan jag konstatera följande: Försäkringskassan har den 10 november meddelat samordningsförbunden att myndigheten inte kommer att genomföra den förändring av timpris för Försäkringskassans personal som myndigheten

tidigare meddelat. Det innebär att timpriset i varje enskild överenskommelse mellan Försäkringskassan och ett samordningsförbund kommer att utgå från Försäkringskassans kalkylmodell för 2015.

Prot. 2016/17:35
25 november

Svar på
interpellationer

Anf. 26 GUNILLA NORDGREN (M):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret. Som ministern säger är frågan just i dag lite mindre akut. Samma dag som jag lämnade in interpellationen, den 10 november, skickades ett brev från Försäkringskassan till samordnarna i de olika förbunden. Det tog naturligtvis några dagar innan brevet nådde ut till alla styrelser i förbunden; jag sitter själv i en. Försäkringskassans beslut nådde alltså inte alla berörda förrän efter några dagar.

Jag kan tycka att svaret är lite för enkelt och lättvindigt, och varför säger jag så? Jo, det står nämligen i brevet att det råder osäkerhet runt lagstiftningen hos samma person som tidigare var väldigt säker på lagstiftningen. Det står också att Försäkringskassan kommer att utreda frågorna vidare i samverkan med parterna i Nationella rådet. Osäkerheten kommer alltså att fortsätta tills detta är fastställt.

Jag ställde en skriftlig fråga om detta i slutet av september och fick då svaret att ”det är min förhoppning att Försäkringskassan och samordningsförbunden kan komma överens i denna fråga”. Det hoppades jag ju också, så vi var helt överens.

Från det datum då Försäkringskassan i juni månad ensidigt meddelade att man framöver avsåg höja sina ersättningskrav har det varit väldigt upprört i många förbund. I en del förbund har man till och med sagt att man då lägger av.

I en del ansökningar för insatser under 2017 har det synts att även de andra samverkansparterna har försökt lägga på extra kostnader. Arbetet med att förbereda projekten, som sedan skickas till Finsamförbundens styrelser, har ju pågått hela hösten. Då jag själv är ordförande i ett förbund har jag sett detta med egna ögon när man ökar kostnaderna.

Det första brev som Försäkringskassan skrev i somras var väldigt tydligt om hur det skulle vara. Timpriset för personal för Försäkringskassan skulle uppgå till 800 kronor. Det innebär en månadslön på 130 000. Försäkringskassan var också mycket tydlig med att om de övriga medlemmarna i förbunden, det vill säga Arbetsförmedlingen, landstingen och kommunerna, inte tillämpar pris som även täcker overheadkostnaderna ändrar detta inte Försäkringskassans ståndpunkt. Olika statliga myndigheter ska alltså kunna använda olika regler. Så kan man inte ha det. Jag skulle kunna uttrycka det: Någon ordning får det väl ändå vara!

Det hänvisades till olika lagar. När man läser beslutet från Försäkringskassan mer noggrant finner man att myndigheten får ta ut full kostnadstäckning vid externa engagemang. Här är man ju en partner – Försäkringskassan har 25 procent, Arbetsförmedlingen 25 procent, landstingen 25 procent och kommunerna 25 procent.

Finsamförbunden har en lite besvärlig situation över huvud taget. Jag tycker att det skulle vara bra om vi kunde diskutera framtiden lite. Den oro som Försäkringskassan har skapat under hösten har inte varit bra. Det innebär fortsatta samtal, och det skapar fortsatt oro.

Om det framöver skulle beslutas att Försäkringskassan höjer sina ersättningskrav lär det bli följd effekter i form av att även de andra kommer att höja sina kostnader.

Anf. 27 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Herr talman! Tack, Gunilla, för en angelägen interpellation! Jag kan försäkra Gunilla Nordgren om att jag under hösten väldigt tydligt har medvetandegjorts om den upprördhet som har uppstått i samordningsförbunden. Jag har också varit väldigt tydlig i de sammanhang där jag har närvarat och diskuterat samordningsförbunden. För regeringens del och för min del som socialförsäkringsminister är det viktigt att de resurser som avsätts för arbetet inom samordningsförbund i så hög utsträckning som möjligt används till att stötta de människor som är i behov av insatser. Där kvarstår jag väldigt tydligt.

Jag är dock glad över att den osäkerhet som annars hade kunnat vara ett faktum redan den 1 januari 2017 så här långt är avvärdad. Jag har från regeringens sida också från början varit tydlig med att vi ser en stor potential i samordningsförbunden. I samband med regeringens åtgärds paket när det gäller sjukfrånvaron sköt vi till extra medel till samordningsförbunden för att också skicka en signal om att vi ser att de har en viktig roll att spela och att vi gärna ser att det utvecklas fler samordningsförbund runt om i landet.

Vi följer också nu med stort intresse hur samordningsförbundens verksamhet utvecklas och kommer ytterligare att förtydliga de uppdrag från regeringen som samordningsförbunden sedan tidigare har haft. Det har handlat om att fokusera på långtidssjukskrivna och på unga med aktivitetsersättning. Dessutom kommer regeringen att ge ett uppdrag till Inspektionen för socialförsäkringen om att utvärdera samordningsförbundens verksamhet. Det handlar både om hur de i dag är organiserade i förhållande till den lagstiftning vi har och om en uppföljning av själva verksamheten och dess resultat, med en tanke om att kunna ta ytterligare steg för att utveckla samordningsförbunden vidare.

När vi tittar på exempelvis gruppen unga med aktivitetsersättning, som har varit en prioriterad grupp i samordningsförbunden under en tid, kan vi se att endast 5 procent av den gruppen har fått del av samordningsförbundens verksamhet. När man, på det sätt man gör i samordningsförbunden, samlar resurserna till de enskilda unga med ganska svår problematik är resultaten åtminstone på den lilla del vi har sett så här långt väldigt goda: 38 procent av dessa unga har gått vidare till arbete eller studier. Tittar vi på hela gruppen unga mellan 16 och 29 år som samordningsförbunden har arbetat med kan vi se att vi ett liknande resultat: 33 procent går vidare till arbete eller studier, och ytterligare 19 procent går vidare till Arbetsförmedlingen och får andra insatser därifrån.

Detta leder på något sätt i bevis den tes vi har just nu i regeringen och på Socialdepartementet, att det sektoriserade välfärdssystemet kan försvåra nödvändiga insatser. När det handlar om dessa grupper med en sammansatt, svår problematik, måste vi klara av att bryta sektoriseringen mellan myndigheter. Där är samordningsförbunden den naturliga plattformen. Regeringen kommer att stå fast vid detta framöver.

Anf. 28 GUNILLA NORDGREN (M):

Herr talman! Vi har ju diskuterat och debatterat detta förut. Jag har förstått att socialförsäkringsministern är positiv till förbunden, men det har inte riktigt syntts ute i verkligheten i och med den oro som har varit.

Jag var med och lyssnade på den öppna utfrågningen häromdagen. Jag satt inte bland utskottets ledamöter utan längst bak. Det var många vackra ord som sas från olika myndigheter om att man behövde mer samverkan och så vidare. Man har också fått mer pengar från förra året, men samtidigt har det skapats fler förbund, vilket innebär att det inte är säkert att ett enskilt förbund får mer pengar.

Utvärdering talar man mycket om. Jag tycker att vi lyckas bra, men det är väldigt svårt att göra en utvärdering av sådana här ”mjuka” verksamheter. Det är lättare att utvärdera när man har lagt tio mil asfalt än att behöva avgöra vad som skulle ha hänt med dessa människor om de inte hade tagit del av de olika projekten.

Vad förbunden behöver är en långsiktighet. Just nu är det lugnt, men om Försäkringskassan fortsätter hävda att de ska ha en höjning – kanske inte till 800 men väl till 700 – innebär det färre insatser. Då stämmer det ju inte med vad regeringen har sagt att man vill. Skulle detta ske, är då ministern beredd att kompensera för Försäkringskassans höjning, som kommer att leda till höjningar hos de tre andra samverkansparterna också?

Nu tror jag inte att ministern kan gå in och beordra Försäkringskassan här, men om Försäkringskassan gör en höjning kommer ju de tre andra att följa efter. Då har ministern en uppgift att se till så att anslaget ökar, så att förbunden hålls skadeslösa. Att detta sedan innebär att staten ger med ena handen och myndigheterna tar med den andra kan vi tycka vad vi vill om. Det blir lite tramsigt. Men om man nu tycker att detta är en bra verksamhet behövs det mer verkstad.

Vi är väldigt glada över alla positiva ord vid den öppna utskottsutfrågningen, både från ministern och från myndigheterna, men vad NNS sa var att vi behöver en långsiktighet. Finansieringsmodellen är väldigt krånglig. Om Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen – det är ju Försäkringskassan som har pengarna – säger att de ska dra ned med 5 procent innebär det att de tre andra också kommer att göra det. Då sitter man med ett antal projekt som man får återremittera och säga att man inte har råd med dem under 2017. Har man råd under 2018, då? Det vet vi inte, för Försäkringskassan säger att de bara har ettårspengar. Det är en sanning med modifikation. I statens budget står det ett visst antal kronor för 2017, men det finns också en plan för 2018 och 2019. Så ser det ut också i landsting och kommuner.

Jag har haft otaliga diskussioner med Försäkringskassan, som framhåller i att de bara har ettårspengar och att de beslutar i november. De måste ju göra det innan kommun- och regionfullmäktige tar sina beslut. Man tar ingen riktig hänsyn till hur finansieringsmodellen fungerar. Därför är den här diskussionen så viktig.

Vi är väldigt tacksamma för alla vackra ord om Finsams verksamhet, men vi vill se mer verkstad och att det blir lättare att jobba med de här frågorna framöver.

Anf. 29 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Herr talman! Regeringen har ändå tydligt prioriterat samordningsförbunden och lyft upp frågan om potentialen i dem på bordet på ett sätt som de inte har varit på mycket länge. Vi skickade en tydlig signal när vi ganska snabbt lade in extraresurser till samordningsförbunden i det åtgärds paket

Prot. 2016/17:35
25 november

Svar på
interpellationer

som vi lade fram när det gällde sjukskrivningarna. Vi planerar nu också en ganska ordentlig utvärdering.

Jag delar Gunilla Nordgrens oro och tar till mig detta om hur man ska utvärdera på ett sätt som också gör att man kan väga in de mjuka värdena.

När jag redovisade statistiken hörde du själv att jag redovisade återgång till arbete eller studier väldigt tydligt. Vi vet båda två att det inte alltid ser ut så i samordningsförbundens verksamhet. Om man till exempel har varit borta från arbetsmarknaden i tio år kan det vara nog att ta ett antal steg framåt. Då är frågan: Hur kan vi värdera det på ett annat sätt? Det tror jag nämligen att vi kommer att behöva göra.

Samtidigt är det så att när man tittar på en utvärdering som nu skulle kunna genomföras skulle det också kunna handla om att klargöra gränsdragningsproblem när det gäller olika samverkansåtgärder. Det handlar om att också kunna sprida framgångsrika insatser och arbetssätt – vi vet att det skiljer sig väldigt mycket mellan samordningsförbunden. Då skulle man kanske kunna få en tydligare modell kring hur samordningsförbunden ska jobba långsiktigt framöver. Jag tror att det är bra att låta den sortens beslut vila på en tydlig utvärdering.

Som jag också sa ser vi potentialen. Vi kommer att fortsätta att vara tydliga. Det är en komplex problematik som allt fler människor i Sverige i dag har och över tid har haft. Det är en större andel psykisk ohälsa. Det känner vi också igen om vi gör en internationell utblick. Jag tror att vi måste orka med att lyfta oss över våra stuprör eller vår sektorisering mellan olika delar av välfärden och se att vi måste hitta nya modeller framöver för att samverka.

Från regeringens sida är jag glad åt att vi har en situation där vi har tryggare förutsättningar inför 2017. Vi kommer från regeringens sida naturligtvis att följa hur den här diskussionen går, kopplat till den avgiftsordning som man hänvisar till. Vår absoluta ambition är självklart att majoriteten av de resurser som avsätts för den här verksamheten inte ska gå till administrativa overheadkostnader utan till verkliga insatser för de människor som är i stort behov av dem.

Så här långt har myndigheter som ingår i denna samverkan uppenbarligen gjort olika tolkningar. Försäkringskassan har haft några tankar som går i en riktning, och Arbetsförmedlingen har gjort på ett annat sätt – för att bara nämna ett par exempel. Men jag var väldigt glad över den hearing som vi hade i riksdagen i förra veckan. Från de olika ingående delarna kring samordningsförbunden uttrycktes det ändå en gemensam ambition. Jag kommer att vila i det men också följa utvecklingen framöver mycket noggrant.

Anf. 30 GUNILLA NORDGREN (M):

Herr talman! Ja, många gånger är det fråga om att människor kommer närmare arbetsmarknaden. Hur mäter man det? Jag som sitter och jobbar med det vet allt detta och tycker att det är positivt att vi får det här. Jag pratade även med den förra regeringen, kan jag säga, och jobbade för den här frågan.

Men om man menar allvar och om det här nu höjs till 700 kronor eller 600 kronor eller någonting ser jag det mer eller mindre som ett löfte att förbunden kommer att bli skadeslösa. Att det sedan innebär ett byte av statliga pengar är en annan femma.

Om man är så positiv till den här verksamheten vill jag att man ger oss förutsättningar för den långsiktighet som det finns behov av. Det sa också det nationella rådet på den öppna utfrågningen. Att utvärdera är en sak – det har vi hört i alla år. Förbunden ser oerhört olika ut, och vi samarbetar redan i dag. Vi försöker ge varandra goda exempel och så vidare. Men förbunden måste också kunna jobba på olika sätt. Det kan vara en liten kommun. Det kan vara en stor kommun. De kan ha slagits ihop. De är olika, och detta kommer att göras på olika sätt. Huvudsaken är att vi får långsiktiga och tydliga regler på riktigt och inte bara en massa vackra ord. Det är väldigt trevligt med vackra ord. Men vad vi nu behöver är en långsiktighet.

Skulle det nu bli dyrare omkostnader, som vi får hoppas att det inte blir, får staten öka anslaget i motsvarande mån. Om staten sedan byter pengar med sig själv får den väl göra det. Vi tror på vad vi sysslar med, och vi vill ha en långsiktighet så att man kan ha projekt som sträcker sig över många år. Redan i dag är det en massa administrativa grejer som vi är tvungna att ta.

Jag tackar för en bra debatt och ser fram emot att förbunden ska bli skadeslösa vad som än händer framöver.

Anf. 31 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Herr talman! Ja, jag har varit ganska tydlig. Vår nuvarande inriktning är att vi nu kommer att ge väldigt tydliga uppdrag till myndigheterna men också tydliga förväntningar på att samordningsförbunden ska åstadkomma nödvändiga prioriteringar i sina verksamheter. Det handlar om att också kunna prioritera de grupper som vi åtminstone ser indikationer på skulle kunna må mycket väl av insatser från samordningsförbundens verksamhet. Jag är också väldigt tydlig med att vi kommer att följa frågan. Vi vill se att resurserna går till dem som bäst behöver dem och inte till administrativa insatser.

Jag hoppas att vi ska kunna vila på en god, bra och rejäl utvärdering när det gäller de beslut vi fattar framöver.

När man träffar myndighetsföreträdare, politiker eller företrädare för hälso- och sjukvården som arbetar aktivt med samordningsförbunden är det slående att de oavsett partifärg är väldigt besjälade av de möjligheter som de ser i det här sättet att arbeta på. Det behöver vi ta fasta på och vidareutveckla. Jag tror att det är en modell för framtiden.

Jag stannar där och tackar för en bra debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2016/17:115 om sjukskrivningar

Anf. 32 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Herr talman! Lotta Finstorp har frågat mig om jag och regeringen avser att ta några initiativ för att komma åt ojämställdheten i sjukskrivningarna.

Lotta Finstorp hänvisar i sin interpellation till en rapport från Inspektionen för socialförsäkringen. I denna rapport framgår bland annat att män

i genomsnitt sjukskrivs 2,8 dagar längre än kvinnor i det första läkarintyget.

Resultatet som inspektionen presenterar bygger på att varje diagnos redovisas för sig. När det gäller den totala sjukfrånvaron är dock kvinnors sjukpenningtal 90 procent högre än männens. Detta beror på att antalet startade sjukfall är betydligt större för kvinnor än för män och att kvinnor mer frekvent sjukskrivs för diagnoser som ofta leder till långa sjukperioder.

Sannolikt beror kvinnors högre sjukfrånvaro på en mängd samverkande faktorer. Det handlar om brister i arbetsmiljö och jämställdhet i stort. Därför är både jämställdhet och arbetsmiljö framskjutna områden i regeringens åtgärdsprogram för ökad hälsa och minskad sjukfrånvaro.

Regeringens mål är en långsiktigt låg och stabil sjukfrånvaro för både kvinnor och män. Avgörande för en sådan utveckling är att arbetsmiljön förbättras. Detta gäller särskilt den psykosociala arbetsmiljön på kvinno-dominerade arbetsplatser i skola, vård och omsorg. Det är därför glädjande att parterna också på den landstingskommunala sidan på ett mycket positivt sätt har svarat på regeringens initiativ om partsgemensamma insatser för minskad sjukfrånvaro och friskare arbetsplatser.

Inspektionen för socialförsäkringen rekommenderar i sin rapport att betydelsen av en jämställd sjukskrivningsprocess ska ingå i läkarutbildningen och att elektronisk överföring av läkarintyg bör användas för att förbättra uppföljning och statistik vad avser sjukskrivningar.

Jag vill därför framhålla att regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting betonar jämställdhetsperspektivet i överenskommelsen om en kvalitetssäker och effektiv sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess. Perspektivet lyfts till exempel fram inom kompetenssatsningen i försäkringsmedicin för AT- och ST-läkare. Inom den del av överenskommelsen som gäller elektronisk informationsöverföring kommer jämställdhetsperspektivet till uttryck genom den framtagna statistiktjänsten som gör könsuppladdad statistik möjlig inom hälso- och sjukvården. Detta är exempel på åtgärder som är i linje med vad Inspektionen för socialförsäkringen efterfrågar.

Anf. 33 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Svaret gör det tydligt att arbetsmiljöfrågor är väldigt viktiga och därmed även det förebyggande arbetet, både på organisatorisk och på individuell nivå. Jag kan tipsa om att vi moderater i både kommittémotion och partimotioner har konkreta förslag på insatser för att förebygga ohälsa.

Det står också i svaret att kvinnors sjukpenningtal är 90 procent högre än mäns, och det är egentligen där vi har den stora problematiken. Därför tycker jag att det är oroande att regeringen vill slå undan benen för de kvinnor som behöver byta arbetsgivare. Många vittnar om att de hade velat ha möjlighet att göra det tidigare och till exempel gå till något mindre och alternativt drivet eller en mindre enhet inom offentlig sektor.

Jag vill alltså återkomma till att välfärdsföretagen är en väldigt viktig faktor för frisktal. De stora ohälsotalen finns inte hos de mindre välfärdsföretagarna utan i offentlig sektor. De flesta politikområden hänger ihop, herr talman, och därför måste man också ha en samsyn när det gäller vilka faktorer det är som samverkar för ohälsotalen ska gå ned.

Anledningen till att jag skrev denna interpellation var en rapport från ISF, Inspektionen för socialförsäkringen, som jag tycker är väldigt alarmerande. I rapporten visas att läkarintyget är centralt i Försäkringskassans beslut om en person har rätt till sjukpenning, och det påverkar också inflödet i sjukförsäkringen. När man då ser att det är så ojämnt mellan män och kvinnors sjukskrivningar, fast diagnosen är densamma, blir det ytterligare ett orosmoment när det gäller de höga sjukskrivningstalen.

Eftersom tidigare analyser visar att det första läkarintyget påverkar sjukfallens längd är det också en viktig faktor när det handlar om återgång till arbetet. Om man då sjukskriver män längre tid än kvinnor i det första läkarintyget ger det följdverkningar längre fram under sjukskrivningsperioden.

Det Inspektionen för socialförsäkringen föreslår bland annat i den här rapporten är långsiktiga kompetenssatsningar i försäkringsmedicin, där en jämställd sjukskrivningsprocess bör vara en viktig del i utbildningen. Det behövs också stödresurser i sjukskrivningsprocessen ur ett genusperspektiv.

Jag är inte förvånad över de slutsatser som kommer fram i rapporten; män har ju alltid varit normen i hälso- och sjukvården. Det är också det som avspeglar sig i de första läkarintygen.

Detta måste få ett stopp, för det kan inte få vara på det här sättet. Dels måste man göra alla arbetsmiljöinsatser. Vi måste ha goda organisationer och friska arbetsplatser som blir goda exempel för dem där det inte fungerar på samma sätt. Vi måste också ha en sjukskrivningsprocess som är transparent, och det blir den ju inte när det till och med är ojämnt inte bara regionalt utan också ur ett genusperspektiv.

Därför tycker jag att studien från ESO, där man vill se att det är specifika läkare med specifik yrkesmedicinsk kompetens som sjukskriver, är intressant. Jag skulle vilja höra lite vad ministern anser om det.

Anf. 34 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Herr talman! Tack, Lotta Finstorp, för en väldigt intressant interpellation som just belyser den här ISF-rapporten!

Den gemensamma målsättningen för oss – oavsett partifärg, tror jag – handlar om hur vi får till friskare arbetsplatser och hur vi åstadkommer en låg och stabil sjukfrånvaro i Sverige, där grunden någonstans är att det är en komplex fråga där vi behöver göra många olika saker samtidigt.

Vi har tidigare också resonerat om de problem som finns när det gäller arbetsmiljön inte minst inom kommun- och landstingssektorn, men även de privata välfärdsföretagen har en del att arbeta med. De har visserligen lägre nivåer men ändå betydligt högre jämfört med andra branscher på den privata sidan, vilket tyder på att det finns ett strukturellt problem i hur man organiserar den här verksamheten. Detta behöver vi gå till botten med.

Jag är ändå väldigt glad över de avsiktsförklaringar som arbetsmarknadens parter tillsammans med regeringen nu har tecknat för den statliga, den privata och den landstingskommunala sektorn, där fokus ligger just på förebyggande arbete och arbetsplatsnära rehabilitering för att åstadkomma friskare arbetsplatser.

På den landstingskommunala sidan talar man mycket om det som vi har diskuterat, det vill säga hur man får de här frågorna att bli en del av ledning och styrning i kommuner och landsting och att se hur strategiskt

viktiga de är, inte bara för friska medarbetare utan för kvaliteten i välfärden. Man resonerar också om hur man ska kunna nyttja företagshälsovården mer förebyggande och hur man ska kunna använda sig mer av arbetsmiljöbokslut. Detta tror jag är viktiga delar för att åstadkomma friskare arbetsplatser.

Olikheterna när det gäller sjukskrivningar är också en fråga som vi har resonerat om tidigare: att vi har regionala skillnader, att det ser väldigt olika ut vilken sorts sjukskrivning man får beroende på vilken primärvård man besöker och om man får någon sjukskrivning eller inte.

För att koppla tillbaka till Lotta Finstorps fråga kring detta är det glädjande att det, som en del av det åtgärdsprogram som regeringen har implementerat under det senaste året, från den 1 januari finns ett nytt beslutsstöd på plats för primärvården att luta sig emot när det gäller psykisk ohälsa. Tanken är att det också ska bidra till att vi får ett mer likartat synsätt på sjukskrivningar och när det är aktuellt att sjukskriva i de här fallen av lätt till måttlig psykisk ohälsa som vi har resonerat ganska mycket om.

Där kommer det också att vara en betydligt större tydlighet kring möjligheten till partiell sjukskrivning i flera delar. Att ha en fot kvar på arbetsplatsen i den mån det är möjligt tror jag är väldigt viktigt. Vi har också det uppdrag som regeringen gav till Försäkringskassan och Socialstyrelsen i juni och som handlar om just uppföljningen av sjukskrivningspraxis. Det väntar jag på att få tillbaka så småningom.

Med utgångspunkt i de här olika delarna och implementeringen av hela åtgärdsprogrammet tror jag också att vi kommer att komma tillbaka till frågan om hälso- och sjukvårdens roll när det gäller sjukskrivningar framöver.

Som en del i det åtgärdspaket som vi kommer att komplettera med i höst har vi bland annat ett väldigt spännande pilotprojekt på gång som handlar om finansiell samordning kring sjukförsäkringen mellan landstinget i Kalmar och Försäkringskassan.

Jag återkommer.

Anf. 35 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Precis som ministern säger tror jag att man måste skruva på många olika ställen eftersom sjukskrivningar liksom arbetsplatser är väldigt individuella. Därför måste man se över olika delar.

Vi har bland annat ett förslag om att man skulle göra en rehabkedja för psykisk ohälsa som till viss del är frikopplad från fysisk ohälsa. Jag skulle gärna vilja att ministern i sitt nästa inlägg kommenterar vårt förslag kring detta.

Det här med partiell sjukskrivning är glädjande. Jag hade också en sådan fråga, och jag tycker att det är på sin plats. Våra arbetsliv ser olika ut. Alla jobbar inte från åtta till fyra, 40 timmar i veckan, och om man ska kunna gå tillbaka till sitt arbete på den del man orkar måste det vara väldigt flexibelt. Det blir för stora hopp mellan de procentsatser som är i dag. Därför blir jag väldigt glad över att höra detta.

Det man också ser i ISF-rapporten är också de regionala skillnaderna. Vi har tidigare stått här i kammaren och diskuterat och debatterat hur det kommer sig att sjukskrivningars längd är så olika i olika regioner. I ISF-rapporten som vi nu debatterar står det till exempel att män sjukskrivs i

genomsnitt 1,8 dagar längre även i det andra läkarintyget. I det första är det alltså 2,8 dagar och i det andra 1,8.

Skillnaderna i sjukskrivningstid mellan olika landsting och regioner när det gäller det första läkarintyget är anmärkningsvärda. Det jag ser i rapporten är till exempel att läkare i Jämtland–Härjedalen sjukskriver män i genomsnitt 5,1 dagar längre än kvinnor, medan läkare i Västmanland sjukskriver män i genomsnitt 1,6 dagar längre än kvinnor.

Det är alltså längre på båda ställena, men det är ändå en väldigt stor skillnad på antalet dagar.

Den som kan knäcka nöten om regionala skillnader lär få någon form av Nobelpris. Många av landstingen och regionerna anlitar dessutom hyrläkare. De reser runt i hela landet. Därför är det ännu mer ofattbart att det ser så olika ut i fråga om kultur, attityd eller vad det nu är. Det är märkligt och intressant.

Jag skulle vilja lyfta fram fackförbundet Visions utmärkta rapport *Sjukskrivningarna kostar välfärden miljarder – Ett schyst arbetsliv lönar sig*. Vi pratar också samhällsekonomi, inte bara individens lidande utan också samhällsekonomi och ansvar för samhällets gemensamma pott med pengar. Sjukfrånvaron kostar välfärden mer än 20 miljarder kronor varje år enbart för kommuner, landsting och regioner. Det är pengar som verkligen skulle kunna användas i kärnverksamheten för att höja kvalitet eller vad man nu behöver göra individuellt ute i regioner och kommuner. Det handlar om direkta kostnader i form av sjuklöner och pensionsavsättningar.

När det gäller att sätta personalens hälsa på den politiska dagordningen äger vi frågan själva. Det är våra vänner och kollegor ute i kommuner och landsting som äger frågan och är arbetsgivare i offentlig sektor. Frågan måste lyftas upp högre på agendan.

Vision har brutit ned kostnaderna på kommuner, landsting och regioner. Det kan förhoppningsvis hjälpa när det blir så tydligt i kronor och ören hur mycket pengarna kan användas till annat. Jag skulle vilja att ministern kommenterar Visions rapport.

Anf. 36 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Herr talman! Ja, det gör jag gärna. Jag börjar där.

Vi känner väl till problemen som har funnits under lång tid med de överdrivet höga sjuktalen inom delar av välfärdssektorn. Olika argument fungerar på olika människor. I viss mån borde det räcka att se kopplingen mellan att leverera en verksamhet av hög kvalitet och att ha friska medarbetare, inte minst i ett läge där välfärdssektorn har så enormt stora rekryteringsutmaningar framför sig. Varenda undersköterskas hälsa behöver värnas på ett självklart sätt.

Ibland kan det vara oerhört viktigt att titta på en fråga ur flera olika perspektiv och att synliggöra vad det handlar om i form av resurser som går till någonting som för alla bara är dåligt för samhällsekonomin, för arbetsgivarna, för kvaliteten i välfärden och inte minst för de enskilda individerna. Det ska synas att skattebetalarnas pengar används till kärnverksamhet, det vill säga till någonting som ingen av oss egentligen vill se. Därmed är det viktigt att vi tillsammans pekar på att i politiskt styrda verksamheter är det otroligt viktigt att detta blir en del av ledning och styrning.

Prot. 2016/17:35
25 november

Svar på
interpellationer

Sedan är det den alldeles exceptionella utmaningen med den ökande psykiska ohälsan. Regeringen försöker på olika sätt adressera frågan. Regeringen lade fram ett åtgärdspaket för ett år sedan. Det handlar framför allt om att rigga en hälso- och sjukvård som på ett bättre sätt kan hantera en ohälsa som ser ut som den gör i dag både bland unga och bland människor som befinner sig i arbetslivet. 42 procent av alla sjukskrivningar beror på psykisk ohälsa. Om vi lägger på nackar, axlar och så vidare pratar vi om 63 procent av alla sjukskrivningar.

Hälso- och sjukvården och läkarkåren måste luta sig mot den senaste forskningen. Vi får inte tappa bort alla dessa människor. Vi måste med alla till buds stående medel, mellan alla aktörer – arbetsgivare, hälso- och sjukvård, försäkringskassa, politik – se till att människor får möjlighet att komma tillbaka till arbetsliv och hälsa igen. Vi måste hitta vägar framåt.

Jag tar självklart del av de förslag som kommer från i det här fallet Moderaterna och andra partiföreträdare som adresserar frågorna. Vi kommer att behöva hitta olika smarta vägar framåt. Vi kan inte avfärda saker och ting omedelbart utan att ta ställning till hur de kan komplettera eller utveckla det arbete som pågår för att fler människor ska slippa psykisk ohälsa, bli friska och snabbt komma tillbaka till arbete igen. Det är spännande.

Sedan var det frågan om jämställdheten. I rapporten från ISF framkommer ingen säker förklaring till skillnaderna, utan man framhåller behovet av ökad forskning. Men det är klart att man inte kan låta bli att luta sig mot att det finns ett jämställdhetsperspektiv. Man framhåller att män kanske söker vård senare. Det motsägs av andra rön.

Jämställdhetsfrågan finns med som en av de första frågorna i regeringens åtgärdsprogram. Det är också en av de viktigaste delarna i 2016 års överenskommelse med SKL om en jämställd sjukskrivningsprocess. Vi kommer att fortsätta att hålla fokus på frågan. Vi kommer att luta oss mot den utvärdering som nu görs av sjukskrivningspraxis. Sedan får vi se på vad som behöver göras för att få bättre kvalitet i sjukskrivningarna.

Anf. 37 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Tack, ministern, för en positiv feedback till det förslag som vi moderater har om en särskild rehabkedja för psykisk ohälsa. Det tar i dag alldeles för lång tid. Det kanske går att stävja en hel del genom att till exempel gå tidigare tillbaka till arbetet. Det kan finnas en egen fil för just de diagnoserna. Det känns glädjande att ministern vill titta vidare på den frågan.

Många sjukskrivna berättar om en sjukförsäkring som inte är transparent. Den är inte förutsägbar, och den är svårförståelig. Man vet inte hur den fungerar i praktiken när man själv drabbas av ohälsa. Läkarnas sjukskrivning är inte sällan otydliga, vilket gör det svårt såväl för den sjukskrivne som för arbetsgivaren att förstå vad som är bäst för den sjukskrivna individen.

Kallduschen blir, som någon har beskrivit, när Försäkringskassans bedömning helt går emot doktors intyg. Den processen är svår för gemene man att förstå.

(Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S): Verkligen!)

Man litar på sin doktor. Sedan säger andra att det inte stämmer.

Vad bör göras så att människor känner sig trygga med försäkringen? Vi satt många år i den parlamentariska socialförsäkringsutredningen, och i utredningen finns förslag om historiska månatliga e-inkomster. Den enskilde sjukskrivne ska lättare förstå hur mycket man får tillbaka i pengar. Med månatliga e-inkomster skulle försäkringen bli betydligt mer transparent. När kommer utredningens förslag till riksdagen?

Anf. 38 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Herr talman! I fråga om psykisk ohälsa finns en risk för långa sjukfall om inte rätt saker görs tidigt. Vi kan i dag se att gruppen i hög utsträckning består av kvinnor mitt i livet, 35–45 år, med ett långt arbetsliv kvar framför sig. Precis som vi pekar på i avsiktsförklaringarna vi har tecknat med parterna handlar det om tidiga insatser direkt kopplade till arbetsplatsen för att förebygga sjukskrivning. Det talar för att allt som kan korta ned tiden till att man kan få ett stöd med anpassad arbetsplats är bra. Därför är det intressant med det förslag som ni lägger fram i den här delen.

En hel del av den parlamentariska socialförsäkringsutredningen finns med i åtgärds paketet som regeringen lade fram för ett år sedan. En del ytterligare kommer att finnas med i det vi kallar åtgärds paket 2.0.

Regeringen aviserar i höstbudgeten att vi går vidare med frågan om historisk SGI. Det var en av de frågor där det behövs en del ytterligare utredningar. Frågan var inte färdig för ett genomförande. Det finns flera olika skäl till att frågan är viktig. Sedan kan man ha synpunkter på hur historisk SGI slår åt det ena eller andra hållet, men den svarar bättre mot dagens arbetsmarknad med tidsbegränsade anställningar, med olika anställningsformer som människor går in i och ut ur. Det skulle innebära en betydligt större trygghet för de grupperna. Nu tittar vi vidare på den frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2016/17:99 om statliga verk och myndigheter som stoppar bostäder

Anf. 39 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Jag ska för första gången här i kammaren ta på mig glasögon. Det är en nästan historisk händelse.

Herr talman! Ola Johansson har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta inom ramen för mitt ansvarsområde i regeringen för att bostadsbyggande inte ska kunna stoppas av myndigheter, till exempel på det sätt som skett vid Tuna kungsgård i Linköping.

Jag kan naturligtvis inte uttala mig om de närmare omständigheterna i det exakta ärendet. Jag har emellertid erfarit att Linköpings kommun inlett en dialog med Riksantikvarieämbetet och Statens fastighetsverk angående det aktuella ärendet.

När det gäller de initiativ som jag och regeringen har tagit för att möjliggöra ett ökat bostadsbyggande och förhindra sena ingripanden i kommunernas planering för nya bostäder vill jag bland annat hänvisa till det

22-punktsprogram som presenterades i somras. Regeringen vill öka bostadsbyggandet genom en väl avvägd samhällsplanering som inte äventyrar miljö, hälsa eller säkerhet utan bidrar till ett långsiktigt hållbart byggande och goda boendemiljöer. I programmet redovisas ett antal förslag till konkreta åtgärder som har just det syfte som Ola Johansson efterfrågar. Jag begränsar mig här till att redovisa sådana förslag som har bäring på statens engagemang i markanvändningsplaneringen.

En kommun ska enligt ett förslag i 22-punktsprogrammet få möjlighet att under planprocessen begära ett planeringsbesked från länsstyrelsen i fråga om planens förenlighet med en eller flera av de statliga ingripande-grunderna. Det gäller bland annat frågor om riksintressen, strandskydd och buller. Tanken är att kommunen inte ska behöva vänta på ett ställningstagande till ett projekt tills en detaljplan utarbetats och antagits av kommunen. Planeringsbeskedet är tänkt som ett komplement till nuvarande regelverk och kan medföra en effektivare planprocess och minska risken för ”förgävesplanering”.

Enligt programmet ska länsstyrelserna prioritera handläggningen av överklagade beslut i plan- och byggärenden som avser byggande av permanentbostäder. Vidare innehåller programmet ett förslag som innebär ett tydliggörande av att bostadsbyggandet utgör ett väsentligt allmänt intresse som ska beaktas i större utsträckning i länsstyrelsernas arbete. Länsstyrelsernas tid för handläggning av de så kallade ingripandegrunderna är i dag inte preciserad, men en sådan precisering föreslås nu ske.

Vi anger också att plan- och bygglagen ska ses över med inriktningen att den kommunala översiktsplaneringen delvis ska bli bindande. Avsikten är att öka förutsebarheten i beslut som avser hur mark och vatten ska användas och att dialogen mellan staten och kommunerna i större omfattning ska klaras av inom ramen för översiktsplaneringen. För sådana områden där staten och kommunen är överens om markanvändningen bör staten inte senare kunna ingripa mot sådana projekt som är förenliga med översiktsplanen i andra fall än där staten uppträder som sakägare.

Det finns även andra punkter som är intressanta. Det gäller bland annat förslaget att tillsätta en förhandlingsperson som ska få i uppdrag att sammanföra vissa aktörer i kommuner där det finns statligt ägd mark som är lämplig att utnyttja för bostadsbyggande. Syftet är att på lämpligt sätt få i gång mer bostadsbyggande på statligt ägd mark. Lantmäteriet föreslås få en roll när det gäller att underlätta en överlåtelse av sådan mark från staten till kommunen. Programmet innehåller också förslag vad gäller översyn av vissa trafikbullerfrågor vid bostadsbebyggelse och av vissa strandskyddsregler som rör landsbygdsutveckling.

När det gäller frågan om riksintressen kan jag informera om att Riksintresseutredningens förslag till förändringar av riksintressesystemet nu har sänts ut på remiss till den 28 februari 2017. Eftersom frågan är så omfattande och berör så många olika intressenter har remissen skickats till ett stort antal instanser, bland annat till sådana som arbetar med frågor som rör bostadsbyggande.

I detta sammanhang vill jag också nämna att regeringen i budgetpropositionen för 2017 har föreslagit att länsstyrelserna ska tillföras 30 miljoner för 2017 och 2018 och att anslaget från 2019 ökas med 25 miljoner årligen. Regeringens förslag är att tillföra resurser till länsstyrelserna mot bakgrund av situationen med ett starkt ökat bostadsbyggande och en ökad

ärendemängd. Resurserna ska enligt förslaget användas för handläggning och rådgivning rörande plan- och bygglovsärenden och för att upprätthålla korta handläggningstider för överklagade PBL-ärenden. Jag förutsätter härvid att länsstyrelserna även i fortsättningen medverkar till att lämpliga avvägningar mellan olika intressen kommer till stånd, bland annat i syfte att säkerställa långsiktigt hållbara natur-, kultur-, livs- och boendemiljöer.

Jag har stora förhoppningar på att de åtgärder som har föreslagits ska medföra att de statliga intressena kommer att kunna klarläggas i ett tidigare skede än hittills och att kommunernas fysiska planering därigenom ska underlättas. Även de övriga insatser som jag har redovisat bör kunna bidra till förbättrade förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande.

Anf. 40 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag tror jag behåller glasögonen på.

Peter Erikssons svar om Tuna kungsgård, som jag tackar för, är mycket brett. Inte oväntat tar han min fråga om statliga myndigheters agerande – som i detta fall stoppar Linköpings kommun från att fullfölja ett planarbete som skulle ge 2 500 bostäder – som förevändning att berätta om helt andra saker än de som frågan handlade om, nämligen hur han i framtiden tänker agera för att sådant som skett vid Tuna kungsgård inte upprepas.

Bakgrunden är att Linköpings kommun den 20 september tog emot ett beslut från Riksantikvarieämbetet om ändrade skyddsbestämmelser, som innebär att Tuna kungsgård i sin helhet ska utgöra statligt byggnadsminne och omfattas av skyddsbestämmelser. Det är alltså inte bara byggnaderna i sig utan även åkrar, ängar, alléer, skogsbyn, vägar, bäckar etcetera som inte får förändras till sin karaktär.

Redan 2012 pekade Linköpings kommun ut området i en översiktsplan, och sedan dess har planeringen fortsatt med samråd och utställningar. Ämbetets sena beslut betyder att 1 000–1 200 bostäder inte kan fullföljas. Det påverkar planen som helhet, då kollektivtrafiklösningar och ekonomi måste omprövas utifrån nya förutsättningar. Allt har skett i samråd med ägaren till Tuna kungsgård, som är Statens fastighetsverk. Plötsligt går en annan myndighet in och förändrar förutsättningarna för alltihop.

I sitt svar nämner bostadsministern att det ska finnas en förhandlingsperson och ett uppdrag till staten att inventera mark. Det är bra, men det som har skett här är ett slående exempel på när samordningen mellan två myndigheter havererar och lämnar en av landets mest expansiva kommuner i en mycket svår situation. Det understryker vikten av att samordna och styra staten. Regeringen har ett ansvar att se till så att myndigheter medverkar till att vi får fram bostäder. Om det är så att de inte vill det ska det vara tydligt från början i det besked som ges.

Peter Eriksson borde kunna sträcka sig så långt att han åtminstone beklagar vad som skett och lovar att verka för en bättre styrning av staten.

Om Peter Eriksson inte tänker berätta det själv – jag tror faktiskt att han gör det – kan jag nämna att Linköpings kommun får 58 miljoner i så kallad byggbonus, enligt vad Boverket meddelade under veckan. År 2015 hade Linköpings kommun ett överskott i sitt bokslut på 190 miljoner. Det är i första hand till redan expansiva kommuner dessa pengar betalas ut och inte dit där de skulle behövas. Min egen kommun Kungsbacka får 15 miljoner och har under 2016 ett prognostiserat överskott på 94 miljoner kronor. Varför får inte Åtvidaberg eller Hylte i Halland detta stöd? De kanske

hade behövt det mer med tanke på att de tar ett stort ansvar för flyktingmottagandet.

Peter Eriksson vill att vi diskuterar regeringens så kallade 22-punktsprogram i stället. Vi kanske i nästa omgång skulle kunna tala mer om fördelarna och nackdelarna med det.

Jag kan avsluta det här inlägget med att konstatera att när det gäller riksintressen, skydd av olika slag och inte minst strandskyddet står kommuner och regioner helt maktlösa. Jag skulle önska att det gått att ge beslutande regionala organ i länen en viktigare roll i att samordna och styra planeringen av bostäder och infrastruktur, men då måste de också kunna göra egna prioriteringar mellan byggande och skydd i olika former.

Riksintresseutredningen går nu på remiss. Hur det kommer sig att det har dröjt så länge kunde annars ha varit ämne för en ny interpellation. Med den takt som regeringen håller känns det som att frågan om riksintressen blir något för alliansens bostadsminister att åta sig efter valet 2018.

Anf. 41 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Herr statsråd! Sverige behöver fler bostäder, och Linköping behöver bygga 15 000 eller fler i snabb takt. Det jobbar man med.

Jag vet att bostadsministern inte kan eller ska styra pågående myndighetsbeslut. Men det är viktigt att ministern och regeringen får full kännedom om hur statens olika armar agerar, utan samordning – i det här fallet – och väldigt sent. Jag instämmer i vad Ola Johansson sa, att åtgärder uppenbarligen behöver vidtas för att kräva bättre rutiner och dialog. Så här får det inte gå till.

Centerpartiets kommunalråd i Linköping, Muharrem Demirok, gick i taktet när det plötsliga beskedet kom från Riksantikvarieämbetet att hela Tuna kungsgård, med flera hundra hektar mark, vid Roxen nära området Ekängen, ska bli statligt byggnadsminne och alltså inte får bebyggas.

Att stora delar av Tuna kungsgård, med byggnaden i centrum, skyddas är okontroversiellt. Det som frågan gäller är ett skogsområde på några hektar invid den förfallna fängelseanstalten Røxtuna, som också ingår i de 1 200 bostäder som planeras. Det är alltså inte hagmarker, åkermark och så vidare, utan det är en enskild liten del i det stora området. Byggnationen är viktig för att få det närliggande området Ekängen att bli mer harmoniskt, med centrum och service. Nu förhindras 1 200 bostäder.

Den kommunala översiktsplanen för utbyggnaden antogs 2012 efter sedvanligt samråd med medborgare och markägare, inklusive Statens fastighetsverk, som äger kungsgården. Varken Fastighetsverket eller Riksantikvarieämbetet motsatte sig på något vis detaljplanen eller byggnationen, utan planen fastställdes i god harmoni.

Staten har ägt kungsgården i 800 år, så den har haft tid på sig att fastslå en linje till 2016. Plötsligt, den 24 augusti, skrev Riksantikvarieämbetet till Fastighetsverket, med kopia till Linköpings kommun, och begärde Fastighetsverkets synpunkter på att hela kungsgården skulle bli ett statligt byggnadsminne. En knapp månad senare – då gick det snabbt – mottog kommunen Riksantikvarieämbetets beslut.

Som Ola Johansson sa är detta agerande från staten alldeles oacceptabelt. Det vore intressant om ministern kunde ge en kommentar till detta. Å ena sidan kräver staten att Linköpings kommun snabbt ska bygga minst 15 000 bostäder, och går med på den detaljplan som ska möjliggöra 1 200

av dessa, och å andra sidan sätter Riksantikvarieämbetet stopp för den ikraftträdde detaljplanen genom att inrätta ett statligt byggnadsminne.

Staten måste sluta att sätta käppar i hjulet för både sig själv och kommunerna, säger centerkommunalrådet Demirok. Staten ger oss inte långsiktiga spelregler, och det blir jätteproblematiskt, säger det socialdemokratiska kommunalrådet Elias Aguirre.

Bostadsministern hänvisar i sitt interpellationssvar till att han erfar att Linköpings kommun har inlett en dialog med Riksantikvarieämbetet och Statens fastighetsverk. Ja, tacka fagerlund för att kommunen reagerar, även om jag själv inte känner till hur och när dialogen inleddes. Tyvärr är Riksantikvarieämbetets beslut redan fattat.

Jag tolkar ändå bostadsministerns hänvisning till dialogen som att han gärna skulle se att Riksantikvarieämbetet nyanserar sitt beslut så att några hektar kan undantas och de 1 200 bostäderna byggas enligt gällande detaljplan.

Tack för de orden, bostadsministern!

Anf. 42 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Konkret i denna fråga om Linköping och Tuna kungsgård vill jag säga: Så här får det inte gå till. Det är inte okej. Det är inte rimligt gentemot kommunen och dess insatser och engagemang att staten först säger ja till ett projekt och sedan, i ett väldigt sent skede, stoppar det.

Jag tror att alla politiker i Linköping blev bestörta, och när jag fick höra om det blev jag också det. Det är orimligt att kommunen ska lägga ned pengar, resurser och tid på att planera och bygga för människor som vill bo och behöver en bostad när det sedan stoppas på det sättet.

Vad ska man då göra åt detta? Det är inte alldeles enkelt. Vi har ett omfattande regelverk som berör till exempel riksintressena, som vi har talat om här. Samtidigt är det bra att frågan nu är uppe på bordet. Den är ute på remiss, och där kan en del av en framtida lösning ligga.

Jag tycker att en del av svaren finns i det så kallade 22-punktsprogrammet. Vi säger till exempel att länsstyrelserna ska kunna ge förhandsbesked och att översiktsplaner ska bli mer bindande än tidigare. Jag tycker också att staten ska ha en dialog och diskussion inom sig, mellan myndigheterna, om hur man ska agera, och ha ett perspektiv som är lite mer planerat och långsiktigt i stället för att beslut kommer väldigt sent, som i det här fallet.

Jag tror och hoppas att den dialog mellan kommunen och myndigheterna som jag hänvisade till kommer att ge resultat och att man får till ett beslut som innebär att det inte blir så allvarligt som det ser ut. Jag är inte den som beslutar om saken. Regeringen kan inte heller gå in och fatta ett sådant beslut, men jag hoppas att man hittar en lösning som tillgodoser en stor del av det som Linköping har planerat.

Anf. 43 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för hans tydliga markering om vad han tycker om statens agerande i detta specifika fall. Det var mycket välkommet.

Prot. 2016/17:35
25 november

Svar på
interpellationer

Vi kan bara spekulera om innehållet i kontakterna mellan Statens fastighetsverk, Riksantikvarieämbetet och Linköpings kommun. Det är i alla fall inget som jag i dag på förmiddagen har kunnat få bekräftat genom mina politiska kontakter. Det vore bra om detta kan bli en lärdom för hur staten arbetar framöver, precis som ministern sa.

I sitt svar tog han upp några delar i 22-punktsprogrammet, och jag diskuterar gärna dem. Bland annat vill regeringen göra översiktsplaner delvis bindande, utan att gå in på hur. När det gäller regeringens aviserade propositioner kan jag heller inte se i vilket sammanhang en sådan fråga skulle väckas.

Jag vill passa på att påminna om att det finns ett tillkännagivande till regeringen om detta men att det då ska innebära att en byggare eller en markägare ska kunna initiera och driva en detaljplan fram till beslut. Detta är en av punkterna i Centerpartiets långa lista över reformer på bostadsområdet. Jag hoppas att regeringen i sitt fortsatta arbete med översiktsplaner tar till sig det privata planinitiativet.

Planbesked från länsstyrelsen som gör att så kallad förgävesplanering av bostäder inte sker vore också välkommet. Det ska också nämnas att det är vi i Alliansen som har sett till att detaljplaner inte längre kan överklagas till länsstyrelsen, utan det ska ske direkt till mark- och miljödomstolarna. På så sätt undviker vi att länsstyrelserna hamnar på dubbla stolar.

Vi skulle önska att regeringen går vidare och också lyfter undan överklaganden av bygglov som följer av detaljplaner från länsstyrelsernas bord. Boverkets uppföljning av överklaganden och svarstider från länsstyrelsen visar att detta skulle behövas för att korta ledtiderna ytterligare. Överklaganden är ett stort hinder för bostadsbyggande.

Riksintresseutredningen ska äntligen ut på remiss. Den är tjock och väldigt komplex materia som i alla fall innehåller en form av ventil, enligt utredaren, där bostadsbyggande ska kunna bli ett allmänt väsentligt intresse. Från Centerpartiets och min egen sida vill jag dock markera att vi inte behöver fler riksintressen, snarare ett ökat lokalt eller regionalt inflytande över hur riksintressena ska kunna tillämpas och avvägas mot viktiga intressen som exempelvis bostäder.

När det gäller strandskyddet, bullerfrågor och den så kallade förhandlingspersonens roll i detta är mycket oklart i det som ministern beskriver i svaret på frågan som handlar om Tuna kungsgård och hur en myndighet hindrar genomförandet av en plan som kunde ha gett 2 500 bostäder. I brist på en diskussion om det aktuella fallet får vi tillfälle att diskutera andra saker som hindrar och saker som kan öka bostadsbyggandet, och det är bra.

Det finns många goda ansatser i det som Peter Eriksson säger här, men det visar också en brist på vilja att ta tag i stora hinder som gör att små kommuner inte ges förutsättningar att planera och bygga på det sätt som till exempel Linköping gör. Det finns omständigheter som försvårar för bostadsföretag, privata och allmännyttiga, att bygga hyresrätter till hushåll med svag ekonomi på osäkra marknader. Vi har en bristande rörlighet som har att göra med hur flyttning beskattas och hur hyror sätts.

Anf. 44 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Jag vill först, för både bostadsministrerna och Riksantikvarieämbetets räkning, hänvisa till vad Östgöta Correspondentens ledarskribent Christian Dahlgren skrev efter att ha gått runt på Tuna kungsgårds flera hundra hektar stora domäner och den mycket lilla del som består av Roxtuna och intilliggande skogsmark, nämligen följande:

I trakten finns den anrika kungsgården Tuna som självklart är och ska vara ett skyddat byggnadsminne. Fast är det lika självklart att skydda flera hundratals hektar i kungsgårdens anslutning för bevarande av ett historiskt odlingslandskap? Riksantikvarieämbetet tycks mig vara på tok för rigid i sin bedömning.

Det handlar alltså om bara några hektar som ska bebyggas. Men detta är nu stoppat, trots att man var med och godkände detaljplanerna.

Jag tackar bostadsministern för klarspråk, tydliga besked och stark kritik mot hur det har handlagts. Det sägs att detta inte ska ske i framtiden och att man ska försöka jobba med detta.

Jag känner mig trygg i att om Peter Eriksson hade varit generaldirektör på Riksantikvarieämbetet hade detta beslut förändrats. Men nu är Peter Eriksson tyvärr inte det, men jag hoppas att Riksantikvarieämbetet i dialogen med Linköpings kommun och Fastighetsverket med sunt förnuft ändå kan komma fram till en nyansering av detta.

Anf. 45 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Det finns en hel del att säga om sakfrågan. Men jag tycker att det som jag har sagt räcker, och det är detta som är möjligt för mig att säga.

Däremot kommer vi säkert att fortsätta med diskussionerna och debatterna kring bostadspolitiken generellt och vad vi ska göra för att skynda på bostadsbyggandet, minska ledtiderna för detaljplaner och se till att kommunerna får de verktyg som de behöver för att sköta sitt ansvar på detta område. Det perspektiv som jag försöker ha som bostadsminister är att jag ser att det är kommunerna som har bostadsförsörjningsansvaret, och jag vill att staten ska vara ett stöd och en hjälp för dem att klara av detta.

Därför tycker jag att det är mycket bra att vi nu har ett omfattande program för att minska regelverket och ta bort onödiga regler och för att också se över det som Riksstyrelsen har kommit fram till. Där finns många intressanta perspektiv.

Regeringen har ännu inte tagit ställning i denna fråga. Men det kan handla inte bara om att bostadsbyggande och bostadsförsörjning också ska bli ett allmänt viktigt intresse. Det kan också handla om hur man ser på dessa riksintressen. Bara för att ett område räknas som riksintresse innebär det inte ett förbud mot byggande, som en del tror. Det innebär det inte, utan man får se på detta vid varje enskilt tillfälle och beslut. Det kan behövas en diskussion, ett klargörande och ett förtydligande i sammanhanget kring sådana saker. Det finns nämligen en risk för att man lite slentrianmässigt, när det gäller ett område som är riksintresse, tror att all annan exploatering eller användning av området är omöjlig. Men det är inte alls

Svar på
interpellationer

avsikten från början, och det är inte så det ska ses. Vi behöver också titta på den kommunala planeringen.

Det är väl inget problem, Ola Johansson, om riksdagen har gett ett tillkännagivande i denna fråga och regeringen faktiskt försöker göra översiktsplaneringen mer bindande. Det är ingen enkel sak att göra denna förändring. Det innebär nämligen ganska mycket för hela denna beslutsprocess, och man måste vara noga med hur man gör det för att det inte ska bli fel senare så att vi måste reglera tillbaka och ändra. Det vill vi inte. Om vi gör förändringar som påverkar den kommunala planeringsprocessen måste vi tänka igenom det noga och se till att det blir en reglering som bidrar till att klargöra, förtydliga och genomföra detaljplaneprocesserna snabbare än tidigare, så att det inte blir bakslag i stället.

Anf. 46 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag tackar Peter Eriksson för detta. Det stämmer att vi inte kan gå in i sakfrågan så mycket mer. Men jag tycker att sakfrågan – fallet med Tuna kungsgård – var ett alldeles utmärkt exempel och en bra bakgrund för att belysa denna mycket svåra fråga. Händelsen i sig var säkert ett stort trauma för Linköpingsborna och kommunföreträdarna, framför allt för dem som behöver bostad i just Linköping. Detta kommer man förhoppningsvis att klara ut med de tydliga signaler som också ministern har gett om vad han tycker om detta.

Att man får denna typ av motstående intressen är också ett fenomen som uppstår i de mest expansiva kommunerna. Det handlar om kulturmiljöer som ska bevaras, stadskärnor som anses vara skyddsvärda, förtätning som behöver ske och detaljplaner som nått genomförandetidens slut men som kanske skulle behöva förändras för att det ska kunna skapas förutsättningar för att ett modernt samhälle ska kunna växa fram i samklang med det befintliga. Detta är områden som vi har diskuterat tidigare och som vi säkert kommer att diskutera igen, det vill säga hur detaljplaner och det befintliga ska kunna förändras. Vi återkommer till det.

Det kan också handla om miljöfarliga verksamheter som plötsligt befinner sig mitt i en stadskärna och som måste hanteras. Det kan handla om buller från verksamheter och trafik. Här är vi inte riktigt överens om var gränsvärdena ska ligga. När det gäller mer glesa kommuner handlar det väldigt mycket om strandskydd. Jag menar att när det gäller frågan om strandskyddet är det inte någonting som kommer att ge så många bostäder. Men det är en viktig signal till de kommuner som kanske har behov av att skapa fler attraktiva boendemiljöer, en signal om regelförenkling. Jag ser i formuleringarna i Peter Erikssons svar att detta är någonting som man åtminstone diskuterar.

Jag hoppas att regeringen klarar ut dessa frågor, och vi återkommer i frågan.

Anf. 47 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Jag tror att vi har relativt stor samsyn i denna fråga och vill dra åt samma håll.

En sak som jag inte kommenterade tidigare men som jag kanske ska kommentera är kommunbonusen som Ola Johansson tog upp. Det är någonting som jag inte tycker att jag behöver skämmas för. Regeringen har infört denna kommunbonus som ett stöd för de kommuner som tar ett ansvar för bostadsbyggandet och också tar emot nyanlända i Sverige. Denna fördelning handlar inte om att ge de kommuner som har sämst resultat i årsbokslutet mest pengar utan om att de som har tagit det största ansvaret ska kunna få ytterligare stöd. Kommunerna får söka denna bonus. Alla kommuner har inte sökt. Det finns kommuner till exempel här i Stockholmsområdet som inte ens har sökt pengar. De tycker kanske inte att det är viktigt att ta ett ansvar. Men de allra flesta kommunerna i Sverige har sökt, och jag tror att de tycker att det är ett ganska bra och viktigt bidrag när vi nu ställer krav på att kommunerna runt om i Sverige ska bygga mer och i många fall bygga bostäder till rimliga priser för unga människor som behöver bostäder och för nyanlända som behöver bostäder. I detta sammanhang är det nog ganska bra att vi ger ett stöd också från staten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2016/17:35
25 november

Svar på
interpellationer

§ 12 Svar på interpellation 2016/17:100 om nära-nollenergibyggnader

Anf. 48 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Ola Johansson har frågat mig vad som är orsaken till dröjsmålet och när en slutlig svensk definition av nära-nollenergibyggnader kommer att kunna presenteras.

Införandet av nära-nollenergibyggnader i Sverige är en process som genomförs i flera steg. Det finns sedan år 2014 en definition av nära-nollenergibyggnad i plan- och byggförordningen, PBF. I förordningen finns också ett krav på att alla nya byggnader ska vara nära-nollenergibyggnader 2021. För byggnader som används och ägs av myndigheter gäller kravet från 2019. Ytterligare preciseringar av vad kravet på nära-nollenergibyggnader innebär är dock nödvändiga. Boverket fick ett uppdrag 2014 att ta fram förslag till nivåer för energiprestandan för nära-nollenergibyggnader, vilket Ola Johansson hänvisar till. Uppdraget rapporterades i juni 2015, och rapporten har varit ute på remiss.

Regeringen har full förståelse för att branschen behöver tid för att anpassa sig till de nya reglerna. Men eftersom det är ett tekniskt egenskapskrav, energihushållning och värmeisolering som berörs av nära-nollkraven har det varit en komplicerad process att jämkä samman det svenska regelverket med kraven i EU-direktivet. Detta handlar alltså om ett EU-direktiv som vi måste genomföra i Sverige.

Det pågår ett arbete i Regeringskansliet med att få ett sammanhållet regelverk för nära-nollenergibyggnader på plats. Inriktningen är att regeringen i närtid ska kunna besluta om sina delar.

Anf. 49 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag tackar för svaret på frågan vad orsaken är till dröjsmålet och när en definition av nära-nollenergibyggnader i Sverige kommer att kunna presenteras. Det är upp till varje land att definiera nära-nollenerginivån. Svaret att det är svårt och att det därför dröjer, samt att inriktningen är ”i närtid”, är dock inget svar jag nöjer mig med.

Regeringen har vidtagit olika åtgärder. Vi är inte särskilt överens om att bidrag att söka är rätt väg att gå. Regeringen har pekat ut några aktörer som ska samordna kunskapen inom området, och *det* kan vi vara överens om är bra. Men det finns inget regelverk att förhålla sig till. Sverige är kanske inte sist – jo, förresten, kanske – men i alla fall ett av de absolut sista länderna i EU som svarar upp mot EU-direktivet om att senast vid utgången av 2020 ha en definition av energieffektiva byggnader. Offentliga byggnader ska definieras redan i slutet av 2018. Inte heller här kan regeringen ge något besked, trots att det bara är ett par år kvar till dess.

Branschen bryr sig snart inte längre om hur reglerna ser ut, bara det kommer något att förhålla sig till. Det var förra sommaren, 2015, som Boverket presenterade sitt förslag, och det har sedan varit på remiss. Nu ligger frågan hos regeringen och departementet, och vi får inget svar på frågan om när det ska vara klart. Det må vara så att det är svårt att vikta olika sorters primärenergi – sol, vind, biobränsle, direktel från fossila källor eller till och med kärnkraft – mot varandra och att man i största möjliga mån vill undvika att installera värmepumpar och nyttja det biobaserade fjärrvärmenätet på bästa sätt. Direktivet föreskriver dock krav på byggnader, och då borde det vara naturligt att ställa krav på detta.

Krav på energieffektivitet ska inte heller vara teoretiska, utan de ska kunna följas upp. För inte så länge sedan fick Boverket vika sig och gå med på att mätning ska vara obligatoriskt och inte frivilligt. Att inte mäta energiprestanda är som att sätta upp fartkontroller längs vägarna där det är frivilligt för bilföraren att ha en hastighetsmätare, där hastighetsgränsen inte är absolut utan kan beräknas med hjälp av schablonvärden, där polisen själv kan bestämma om man ska kontrollera hastigheten eller inte och där det räcker att fråga föraren hur fort denne har kört.

Det är ur ett bostadspolitiskt perspektiv väldigt viktigt att det finns gränsvärden och mätmetoder som de företag som producerar serietillverkade hus kan förhålla sig till. Alla hustillverkare jag har pratat med undrar vad som händer och varför regeringen dröjer. Tiden att ställa om är knapp – fyra år är en kort tid, och före utgången av den tiden ska minst hälften av bostadsbehovet fram till 2025 vara åtgärdat. Då behöver förutsättningarna vara klara för de företag som i dag utvecklar bostäder som måste serietillverkas i stor skala.

Anf. 50 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Jag vill gärna svara Ola Johansson att detta har tagit lång tid. Direktivet är från 2010. Det är lång tid. Två regeringar är inblandade. Det tog fyra år innan den förra regeringen 2014 beslutade att ge Boverket ett uppdrag i frågan. Sedan har Boverket arbetat med detta, och som jag sa tidigare rapporterades uppdraget i juni 2015. Rapporten har därefter varit ute på remiss, och sedan har detta legat på regeringens bord i ett år till.

Det tycker jag är för lång tid. Vi ska inte hålla på och dra frågor i långbänk på det sättet i regeringen. Vi måste se till att fatta snabbare beslut;

det har varit min inriktning sedan jag blev statsråd. Jag har försökt dra fram alla gamla saker som ligger eller har dragits i långbänk på de olika departement där jag har ett ansvar, för att få fram ett beslut i de frågorna. Det gäller även detta ärende.

Jag sa att vi kommer att ta fram detta för beslut i närtid. Som jag ser det betyder det ”de närmaste veckorna” – före jul. Om inte något alldeles oväntat uppstår i den här frågan kommer det alltså att hända saker. Vi är i praktiken färdiga för ett beslut i Regeringskansliet.

Anf. 51 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Om vi inte fick ett besked om nära-nollenergibyggnader fick vi åtminstone en definition av begreppet ”i närtid”. Det är bra. Vi har haft en energikommission som har arbetat med dessa frågor, och det finns en energiuppgörelse man kan bygga detta på. Men man har väl inte gått ned på djupet i frågorna, trots att bostädernas energiprestanda är något som har mycket stor bäring på detta.

Ny forskning visar att klimatpåverkan i produktionsfasen är större än vad den är i drift. Det är också något som måste beaktas i ett senare skede. Men det är bra att driftsfasen får fokus i dagens BBR-regler. De flesta byggföretag klarar ju BBR med råge, och många är de kommuner som vill gå före och ställa högre krav. Det kritiseras, men det är förståeligt – speciellt som de nationella kraven medger högre ambitioner. Jag skulle önska att det snarast fastställdes BBR-krav och att de kraven uppfattas av branschen som tillräckligt utmanande.

Jag ser gärna en tävlan mellan kommunerna, inte i vem som kan vara mest energieffektiv utan i vem som kan vara bäst på att producera och få fram bostäder som motsvarar det behov som finns. Jag ser gärna en tävlan även i att kunna planera för hållbarhet, såväl social och ekonomisk som ekologisk, och att se till att byggnadernas livscykelns påverkan på klimatet blir så liten som möjligt. Nu måste dock regeringen leverera i det uppdrag Boverket redan har haft och berett, innan det ges sådana uppdrag.

Branschen säger till mig att om konstruktörer beräknar energiprestanda på papperet kan resultatet divergera upp till 100 procent. Det är ju väldigt mycket, och därför valde jag att ta upp frågan om mätning i mitt inledningsanförande. Det är viktigt att det inte blir en teoretisk beräkning utan att någon myndighet, exempelvis kommunerna, får i uppdrag att följa upp detta – eller åtminstone ställa krav på att det levereras mätresultat som man kan följa upp och förhålla sig till.

Man ska som byggherre kunna lita på att hela branschen följer samma regler och lever upp till dem. Jag känner att jag gör mig till tolk för många inom byggindustrierna när jag nu pressar på i denna fråga. Jag är glad att vi har fått ett besked om när ”i närtid” kan vara.

De bostäder som behövs för att vi före 2025 ska ha 710 000 nya bostäder klara ligger redan på ritbordet, och konstruktörerna vet ännu inte hur tjocka väggarna ska vara.

De kommunala tjänstemän som gör upp planprogram för de kommande åren vet inte i vilken utsträckning de ska förlita sig på utbyggnaden av fjärrvärmenätet, eller om de i stället ska förlita sig på lokalt producerad el från vindkraft eller solceller. Detta dröjsmål ställer till stora problem. Jag upplever att den här ministern, kanske till skillnad mot flera av de föregående, har förståelse för hur viktigt detta är.

Prot. 2016/17:35
25 november

Svar på
interpellationer

Jag hade önskat att vi i dag skulle ha kunnat diskutera mer om utformningen av reglerna som då skulle ha varit beslutade och kommunicerade. Tyvärr är svaret av den arten att vi måste fortsätta att vänta ett litet tag till och återkomma i frågan.

Anf. 52 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Jag håller med Ola Johansson om att det är viktigt att vi i närtid får fram en debatt om det konkreta innehållet i den här regleringen. Det vore bra. Det är inte möjligt i detta läge, men jag tror att det snart ska kunna vara det.

Jag har en omfattande dialog med byggindustrin. Jag träffar deras representanter och har kontakter med olika företag väldigt ofta. Jag vet att detta är en fråga som är allvarlig och viktig för svensk byggindustri. Inom några få år ska dessa EU-direktiv gälla, men Sverige har fortfarande inte tydliga krav på industrin. Vad är det som ska gälla 2019 och 2021? Industrin behöver tid på sig för att kunna fatta bra beslut, för att kunna ta ställning och utveckla tekniken och för att veta hur långt man måste gå i olika materialhänseenden.

Det är en oerhört viktig fråga som Ola Johansson tar upp. Jag håller helt med om att det finns all anledning att vara skyndsam och se till att svenska företag så snabbt som möjligt får rimliga planeringsförutsättningar.

Anf. 53 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag är glad för att den här frågan väcks. Den ger en möjlighet att belysa saker och ting. Även om både ministern och jag har nästan dagliga kontakter med byggföretag i olika delar tror jag att det är många inom byggindustrin som lyssnar till denna debatt och känner att det är dags att få besked om vad som kommer att ske.

Beskedet om hur regelverket kommer att se ut kommer kanske inte att uppskattas av alla. Vi kommer att få en diskussion om hur vi ska vikta primärenergifaktorer och hur vi ska kunna åstadkomma mätning som gör att vi på ett trovärdigt sätt ska kunna skapa de här likvärdiga spelreglerna. Diskussionen kommer även att gälla hur vi ska kunna få fram ett regelverk som innebär att vi kan öka möjligheterna att samordna bostadsbyggandet även över nationella gränser, till exempel inom Norden.

Vad gäller regler om energieffektivitet kan man snegla på hur till exempel Danmark, Finland och andra jämförbara länder har gjort. På så sätt skulle vi kunna få en ökad konkurrens med flera aktörer som verkar inom byggsektorn, vilket kan skapa bättre förutsättningar för ett kostnadseffektivt byggande.

Jag tackar Peter Eriksson för den här debatten och hoppas att jag inte ska behöva ställa just denna fråga igen.

Anf. 54 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Jag tackar interpellanten för frågan, och jag hoppas det samma! Jag tänker mig att detta ska vara löst relativt snart. Det innebär inte att diskussionen är över, utan vi kommer säkert att fortsätta att ha en debatt.

I och med att detta är ett EU-direktiv måste vi ha ett regelverk som är i enlighet med det direktivet, och i alla avseenden kan vi inte längre bestämma detta själva. Regleringen kommer därför att se ut på ett visst sätt. Hur långt det går och hur tuffa vi är kan vi däremot i viss utsträckning påverka. Till syvende och sist får vi nog se vilka exakta krav Boverket kommer fram med i nästa skede.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2016/17:35
25 november

Svar på
interpellationer

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2016/17:35 En avgiftsfri filmgranskning och utvidgad ledsagarregel

2016/17:3532 av Olof Lavesson m.fl. (M, C, L)

2016/17:3535 av Roland Utbult m.fl. (KD)

med anledning av skr. 2016/17:23 Riksrevisionens rapport om nationella samordnare som statligt styrmedel

2016/17:3534 av Fredrik Eriksson och Jonas Millard (SD)

med anledning av redog. 2016/17:JO1 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

2016/17:3536 av Fredrik Eriksson och Jonas Millard (SD)

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 24 november

2016/17:145 Åtgärder för att minska flygets utsläpp

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet *Isabella Lövin* (MP)

2016/17:146 Kompetensförsörjningen inom kärnkraftsbranschen

av *Jörgen Warborn* (M)

till statsrådet *Ibrahim Baylan* (S)

2016/17:147 Ungdomsförbundens plats i skolan

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

2016/17:148 Migrationsverkets anvisningar av flyktingar till kommunerna

av *Gunilla Nordgren* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 24 november

2016/17:366 Statsbidrag till enskild väghållning

av *Nina Lundström* (L)

till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2016/17:367 Stadsutveckling

av *Tuve Skånberg* (KD)

till statsrådet *Peter Eriksson* (MP)

2016/17:368 Vattenkraften och energiöverenskommelsen

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2016/17:369 Nytt lots- och farledsavgiftssystem

av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2016/17:370 Hästens bidrag till öppna landskap

av *Cecilia Widegren* (M)

till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2016/17:371 Budapestkonventionen

av *Krister Hammarbergh* (M)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2016/17:372 74 tons lastbilar

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2016/17:373 Tvärbanan till Bromma flygplats

av *Nina Lundström* (L)

till statsrådet *Anna Johansson* (S)

§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 24 november

2016/17:323 Länsstyrelsernas servicenivå

av *Anna-Caren Säterberg* (S)

till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

2016/17:340 Anmälningförfarande vid kameraövervakning av vildsvin

av *Runar Filper* (SD)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2016/17:339 Oro för välfärdens valfrihet

av *Cecilia Widegren* (M)

till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 11.44.

Prot. 2016/17:35
25 november

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 38 (delvis)
och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LISA GUNNFORS

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om återkallelse av motion.....	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Anmälan om faktagpromemoria	2
§ 5 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 6 Svar på interpellationerna 2016/17:93 och 107 om rymdstrategi.....	2
Anf. 1 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	2
Anf. 2 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	3
Anf. 3 MATHIAS SUNDIN (L)	4
Anf. 4 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	5
Anf. 5 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	6
Anf. 6 MATHIAS SUNDIN (L)	7
Anf. 7 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	8
Anf. 8 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	9
Anf. 9 MATHIAS SUNDIN (L)	10
Anf. 10 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	10
§ 7 Svar på interpellation 2016/17:97 om visum för tredjelandsstudenter	11
Anf. 11 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	11
Anf. 12 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	11
Anf. 13 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	12
Anf. 14 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	13
Anf. 15 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	14
Anf. 16 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	15
Anf. 17 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	16
§ 8 Svar på interpellation 2016/17:109 om domstolarnas oberoende	16
Anf. 18 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	16
Anf. 19 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	17
Anf. 20 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	18
Anf. 21 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	19
Anf. 22 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	20
Anf. 23 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	21
Anf. 24 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	22
§ 9 Svar på interpellation 2016/17:111 om Försäkringskassans prissättning	22

Anf. 25 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	22
Anf. 26 GUNILLA NORDGREN (M).....	23
Anf. 27 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	24
Anf. 28 GUNILLA NORDGREN (M).....	24
Anf. 29 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	25
Anf. 30 GUNILLA NORDGREN (M).....	26
Anf. 31 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	27
§ 10 Svar på interpellation 2016/17:115 om sjukskrivningar	27
Anf. 32 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	27
Anf. 33 LOTTA FINSTORP (M).....	28
Anf. 34 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	29
Anf. 35 LOTTA FINSTORP (M).....	30
Anf. 36 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	31
Anf. 37 LOTTA FINSTORP (M).....	32
Anf. 38 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	33
§ 11 Svar på interpellation 2016/17:99 om statliga verk och myndigheter som stoppar bostäder	33
Anf. 39 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	33
Anf. 40 OLA JOHANSSON (C)	35
Anf. 41 STAFFAN DANIELSSON (C).....	36
Anf. 42 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	37
Anf. 43 OLA JOHANSSON (C)	37
Anf. 44 STAFFAN DANIELSSON (C).....	39
Anf. 45 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	39
Anf. 46 OLA JOHANSSON (C)	40
Anf. 47 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	40
§ 12 Svar på interpellation 2016/17:100 om nära- nollenergibyggnader	41
Anf. 48 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	41
Anf. 49 OLA JOHANSSON (C)	42
Anf. 50 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	42
Anf. 51 OLA JOHANSSON (C)	43
Anf. 52 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	44
Anf. 53 OLA JOHANSSON (C)	44
Anf. 54 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	44
§ 13 Bordläggning.....	45
§ 14 Anmälan om interpellationer.....	45
§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	46
§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	46
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 11.44.....	47